

Vol. 4.
Vol. 4.

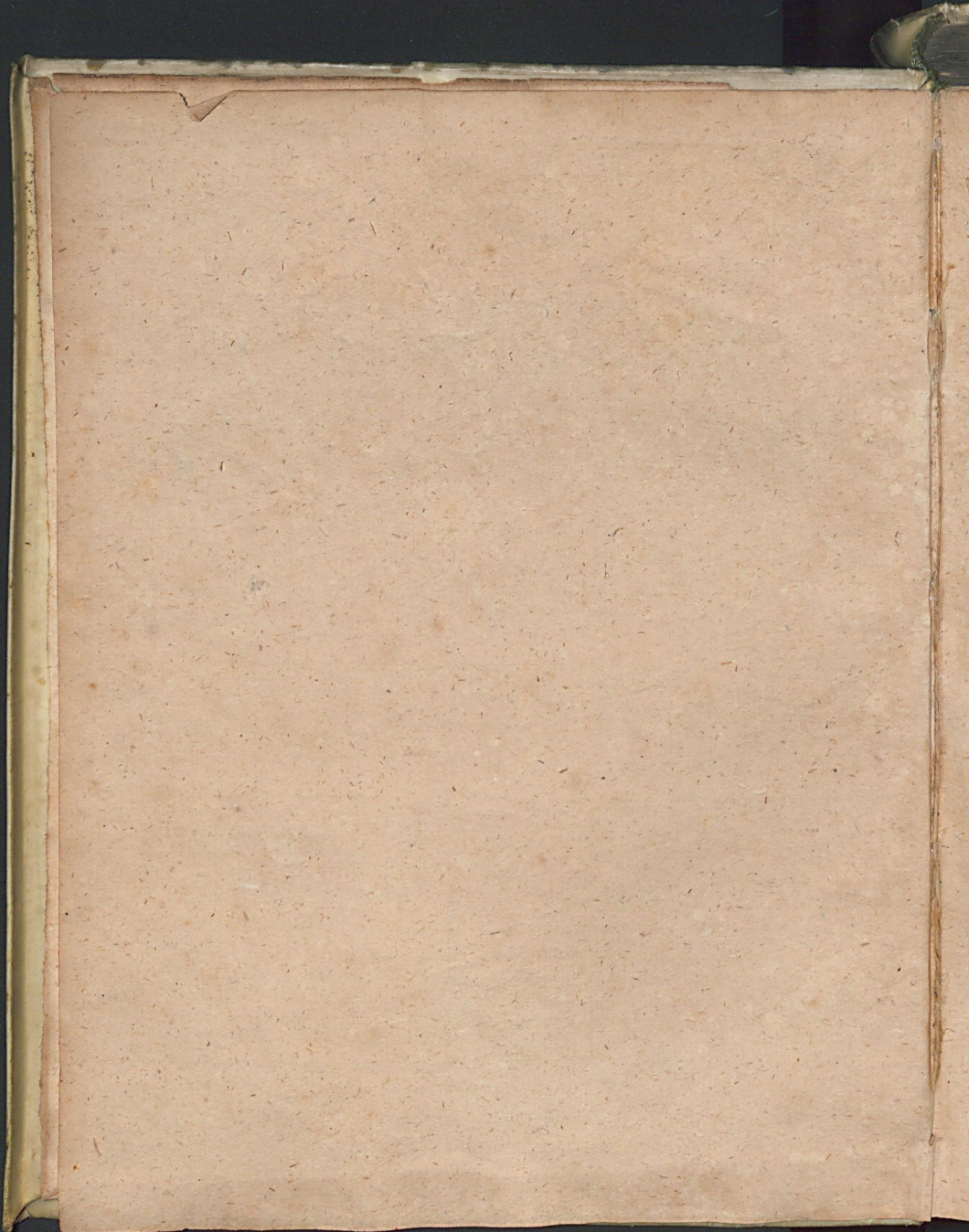

q. m.

W 175 B

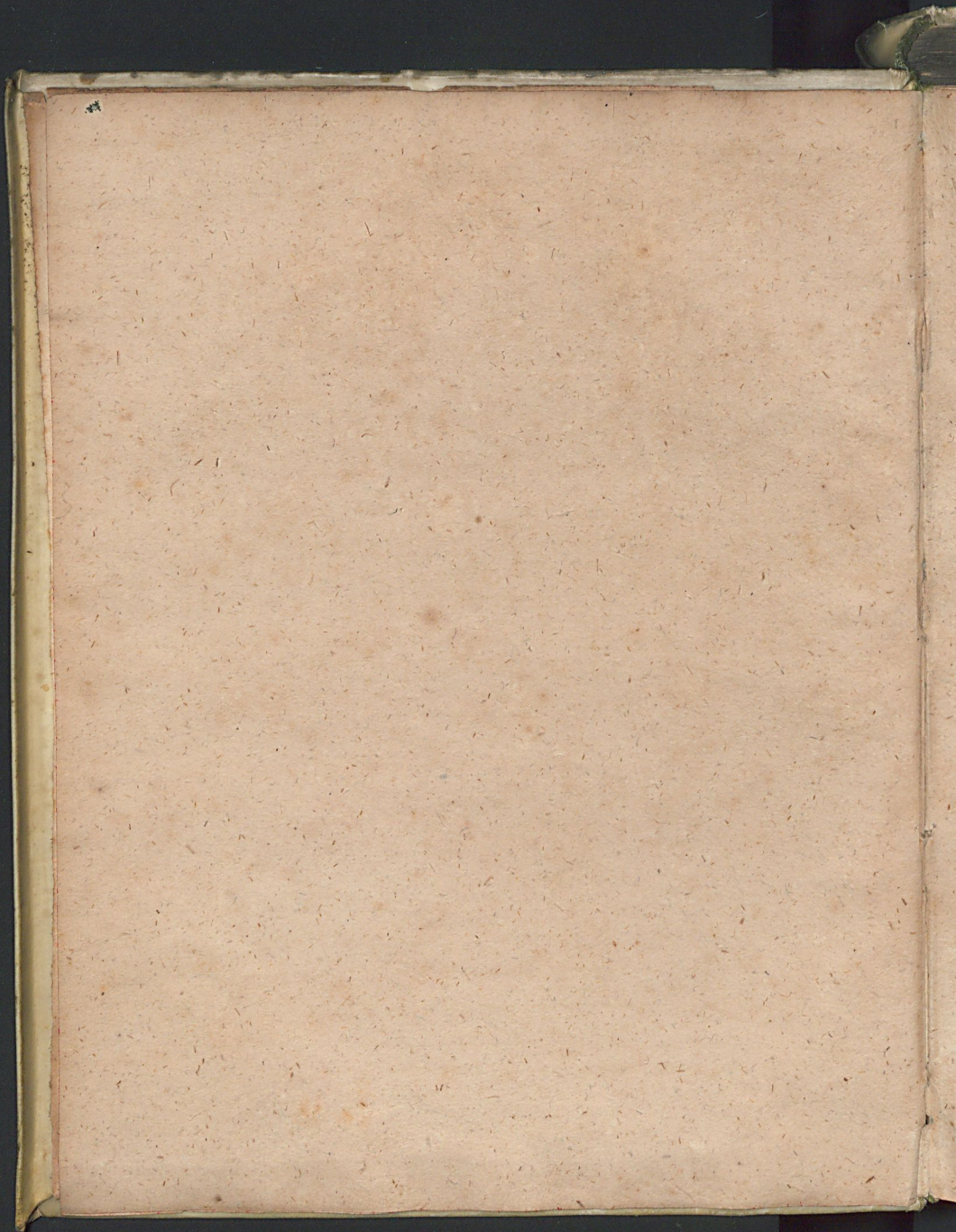

Contenta

1. Engelhusi chronicon.
2. Levoqis diff. de div. eor. et benef.
3. Terzel de symb. Apostob.
4. Schurz fleisch de primi Nom ~~in~~ Imp. antiq.
5. Schöpferi Justiniani Orthodoxy
6. Terzel de duplici baptis. Constant. N.
7. Reichenberg de Theod. o. E. communio.
8. Terzel de Polycarpo
9. de Natal. Episcop.
10. Wazencil de Rom. Pontif.
11. Reichenberg de Aluino Nis olim a gentib.
12. de Interim Augustano

3.
2

Q. D. B. V.

DE

S Y M B O L O

A P O S T O L I C O,

P R Æ S I D E

M. WILHELMO ERNESTO
TENTZELIO,

Ordinis Philosoph. Adiuncto,

publice disputabit

IOANNES TECHENTIN,

Rostochio-Meklenburg.

Ad d. XXIX. Decembr. cIo Lc XXCIII.

IN AVDITORIO MAIORI.

WITTENBERGÆ,

Literis Vidua BRÜNINGIANÆ,

Excudebat ANDREAS Wall.

3.

L. D. E. N.

DE
THE
WILHELMUS
COLLEGIUM
S. Y. M. B. O. L. O.
AP. OST. OFF. O.

FRASIDE
M. WILHELMUS
T. P. S. I. S. I. O.

Ordinis
CONSISTORII
LOANES LICHTEN
IN

IN AUSTRIALIA MAIORI

WILHELMUS
L. D. E. N.

VIRO.
MAGNIFICO. NOBILISSIMO. AMPLISSIMO.
AC. CONSULTISSIMO.

DN. GVSTAVO. CHRISTIANO.
HAPPIO.

IVRECONSULTO. LONGE. CELE-
BERRIMO. COMITI. PALATINO. CÆSAREO. CANCEL-
LARIO. ET. CONSILIARIO.

SCHWARTZBURGICO.

CONSISTORIIQVE. SONDRERSHVSANI. PRÆSIDI.
EXCELLENTISSIME. MERITO.

DN. ADFINI. ATQVE. PATRONO;

OMNI. OBSERVANTIÆ. CVLTV. PROSEQVENDO.

VT. ET.

VIRO. MAXIME. REVERENDO. ATQVE. AMPLISSIMO.

**DN. GEORGIO. FRIDERICO.
MEINHARDO.**

SS. THEOL. DOCTORI. CELEBERRIMO.

COMITATVS. SONDER SHVSA-SCHWARTZBVRGICI.

SVPERINTENDENTI. BENE-MERENTISSIMO. ET, CON-

SISTORII. ADSESSORI. PRIMARIO.

OLIM,

FIDELISSIMO. STVDIORVM. SVORVM. DIRECTORI.

NVNC.

ADFINI. ET. PATRONO. HONORATISSIMO,

ILLI.

VT. PVBLICE. OSTENDERET.

QVANTI. FACIAT.

DVPLEX. ADFINITATIS. VINCVLVM.

QVO. TANTO. VIRO,

CONIUNCTVS. EST.

HVIC.

VT. PRO. DEXTERRIMA. DIRECTIONE.

PVBLICE. GRATIAS. PERSOLVERET.

DIGNITATEMQUE. DOCTORIS.

THEOLOGICI.

INPERRIME. COLLATAM.

GRATVLARETVR.

VTRIQVE.

VT. DEBITAM. OBSERVANTIAM. DECLARARET.

FELIX. NOVI. ANNI. AVSPICIUM. ADPRECARETVR.

ET. SE. SVAQVE. STUDIA. AMPLIVS. COMMENDARET.

DISSERTATIONEM. HANCCE.
HISTORICAM.

STRENE. LOCO.

DAT. DICAT. DEDICAT.

M. WILHELMVS. ERNESTVS. TENTZELIVS.

ORD. PHILOS. ADIVNCTVS.

PRÆFATIO.

Miram Pontificiorum leuitatem in discernendis veris germanisque Patrum scriptis a suppositiis ac adulterinis passim ab eruditis notari videmus. Ea duobus potissimum modis sese exerit; aut enim fulcire conantur opiniones suas testimoniis ex eiusmodi libro desumptis, quem ipsi alibi tanquam spurium repudiant; aut ficulneis ad probandam scripti alicuius sinceritatem ac *γνησιότητα* vtuntur argumentis, quorum infirmitatem in similibus disputationibus sponte alias agnoscunt. In priori fraudis genere satis exercitatum se præbuit Cæsar Baronius, quemadmodum prudentiores Pontificii sæpius conqueruntur, teste Antonio Godauio in Præfat. Hist. Eccles. cuius verba latine interpretatus est Frid. Spanhemius Canone 4. Isag. ad Crit. Eccles. Quare non erat, vt Casaubono succenseret clarissimus Huetius, *Demonst. Euang. Propos. III. num. XIII.* quod *Baronio spectata integritatis viro, ad Ebraicum Iosephi Codicem in Vaticana Bibliotheca exstantem provocanti, fidem derogari*, quem is tantum non omnem integritatem fidemque leuitate sua & inconstantia perdidisse toties deprehenderat, ac in Exercitationum Prolegomenis luculenter monstraverat. Posterioris exemplum præbet nouissimus Historiæ Ecclesiasticæ in Sorbona Parisiensi scriptor, Natalis Alexander, quando in primis Sæc. I. Dissert. XI. *Symbolū, quod Apostolicum adpellatur, ab Apostolis traditum* euincere laborat eiusmodi rationibus, quas Dissert. XVII. de Canonibus Apostolicis & in Synopsi Sæculi IV. Cap. VI. Art. VIII. num. IX. de Athanasiano Symbolo disputans infirmas prorsus tantæque rei adstruendæ impares esse diserte indicat & confitetur. Quod ostendere & in apicem producere, Deo fortunante, animus est, vt aperte constet, in disputatione *εὐγνησιότητος* duorum illorum

Symbolorum non posse tali modo procedi, vt alterum auctoribus suis adferatur, alterum denegetur, sed vtrumque vel adferendum vel denegandum esse.

I.

Non prolixè occupatus ero in recensendis fundamentis sententiæ nostræ, quæ Symbolum ab Apostolis ea forma verborumque structura contextum esse negat: otium enim mihi fecerunt Theologi summi, B. Wilhelmus Lyserus, Auus meus maternus, Dissert. de Antiquitate Augustanæ Confessionis th. 2. sq. B. Carpzouius Isagoge in libros Symbolicos p. 40. 41. B. Dannhavverus Actû i. Christeidos Theat. i. Phænom. IX. & inprimis Illustri hodie Theologorum Princeps D. Abr. Calouius Postulato i. Syncretismi Calixtini: vt taceam Reformatæ Ecclesiæ Doctores, Iac. Vsserium Dissert. de Symbolo Apostolico Vetere Romanæ Ecclesiæ, Ger. Io. Vossium Diss. i. de tribus Symbolis, Herm. Witsium Exercit. in Symb. Apost. quæ an. 1681. Franequeræ prodierunt, aliosque innumeros vtriusque religionis eruditos.

II. Enimvero ea tantum argumenta vindicabo, quæ impugnavit Alexander, vt leuitas eius melius innotescat. Primum a Lucæ & Apostolorum desumitur silentio, quod ab Alexandro tali forma proponitur: *Si Symbolum hoc fuisset ab Apostolis concinnatum, non ipsi in Epistolis, ac beatus Lucas in Actibus Apostolicis, tanti rem momenti ignorare fuissent Ecclesiam Catholicam: atqui Apostolorum nemo, nec B. Lucas, eius Symboli meminuit: ergo hoc Symbolum non est conditum ab Apostolis.* Hoc Alexander quinque impugnat responsionibus. Ait enim I. *multa alia esse ab Apostolis facta, quorum nec S. Lucas, nec Apostolorum vllus meminuit.* II. *nec argumentum inficiale alicuius omnino ponderis esse.* III. *Symbolum pertinere ad traditiones non-scriptas, testibus Hieronymo Epist. 61. ad Pammach. Rufino in Expositione Symboli, & Petro-Chrysologo Serm. 62. IV. S. Lucam, teste Hieronymo, multa Historiographi licentia prætermisisse.* V. *nec Euangelii a se scripti meminisse, nec tamen inde inferri posse Euangelium a S. Luca non esse conscriptum.* Verum omnia hæc tæta plane ficulnea sunt, ac ne conjunctim quidem

dem, multo minus seorsim efficiunt, quod intendit Alexander. Primum quippe sapissime retusum est a Nostratibus in disputatione de Sede Petri Romana, vbi hæc exceptio Latina facta hominibus solennis est. Lucas certe ipsam commemorauit Apostolorum dispersionem, cui præmissam fuisse Symboli constructionem communiter statuunt aduersarii: Quomodo ergo silentio obuoluerit rem, quæ totius fidei Christianæ caput complectitur? Sed habemus Alexandrum *εαυτοτι-
μωρῶμενον*, dum Sæc. I. Disf. XIX. probaturus, *fictitiam esse Antiochenam illam Synodum Apostolorum*, cuius nouem Canones proferuntur a Turriano, Baronio & Binio, secundo loco hanc collocat rationem, quod *Synodus illa Antiochena in omni retro Ecclesia ignota fuit; nullumque est illius in Actis Apostolorum aut in omni retro antiquitate vestigium*. Quidni Turriano excipere liceret, multa alia esse ab Apostolis facta, quorum nec S. Lucas, nec Apostolorum ullus meminit? Videt itaque Alexander infirmitatem suæ coniecturæ, nec sibi porro constat, sed secundum quoque telum ipse infringit, quando ex argumento inficiali Canones & Constitutiones Apostolis falso tribui colligit; illudque in Symbolo Athanasio abiudicando in acie collocat: *Prima ratio est, quod nullus auctor Athanasio coæuus aut suppar, eius meminerit. Non S. Gregorius Nazianzenus in Oratione de Laudibus S. Athanasii, non ullus Historicorum Ecclesiasticorum, qui primis seculis scripserunt, non Athanasius ipse in Apologiis. Ad tertium vero recte reposuit Vossius Disf. I. §. 25, aliquid dicere aduersarios, nisi normam fidei esse uellent, quam a baptizatis exigi oporteret. Nam *ὀρθοδοξία* ista non ulterius spectare potuerunt, quam regimen acritus Ecclesiæ, vel si ad dogmata etiam pertinerent, uilia quidem fuerint, non tamen ex iis, quæ creditu, speratu, factu sint necessaria: quorum nihil non ac perspicue satis, in Scriptura enarratur. Hieronymus & Rufinus non de hodierno, sed antiquo Romanæ Ecclesiæ Symbolo intelligendi sunt, quod & Vsserius luculenter commonstrauit: & eodē fere sensu Petri Chrysologi locus accipiendus venit. Quartum ut idem est cum primo, ita eadem ratione remittitur.*

A 3

que

que plane a scopo abluat, scripturaeque diuini oris repugnat, quum Lucas diserte initio Actuum Apostolicorum de dictis factisque Christi se scripsisse ad Theophilum testetur, quod de alio libro, quam Evangelio, Theophilo pariter in scripto, intelligi nequit.

III. Est & aliud argumentum, quod cum primo ita iungit Alexander: *Præterea si Symbolum esset ab Apostolis editum, esset pars Scripturae Canonica: atqui nullus Patrum, dum canonem refert scripturæ, in eo Symbolum hoc reposuit; igitur Auctores Apostolos non habet.* Eludere quidem conatur vim objectionis respondendo, *Symbolum Apostolicum non esse repositum in canone Scripturae Sacrae, tum quia scripto non est ab Apostolis traditum, tum quia, licet sit certum fuisse conditum ab Apostolis, non tamen ad fidem spectat, nec ab Ecclesia definitum est. At Scriptura Sacra literis mandata est, & eam esse ab Auctoribus sacris suggerente Spiritu Sancto dictatam, fides edocet.* Verum propria rursus cædit vineta Doctor Sorbonicus. Nam Canones Apostolicos vobiscum convincit eodem argumento, quod non sint in Canonem Noui Testamenti relati; additque notanter: *Nulla enim ratio est, cur a Canonicis N. T. libris excludatur opus, quod ab Apostolis editum ac traditum esse constat.* Quum igitur Symbolum non referatur inter scripta Canonica a veteri Ecclesia, facile liquet, id ab Apostolis non esse profectum; aut Canones quoque ab ipsis sancitos, quod absurdum foret & dicere & sentire.

IV. Tertium argumentum inde petitur, quod Apostolorum ætate alia fuerit catechizandi ratio, aliudque Symbolum, ut liquet ex Matth. XXII. 19. Actibus Apostolicis & Epistolæ ad Ebraeos cap. V. & VI. 2. sed subinde postea crescentibus hæreticis varii articuli huic fundamento superstructi sunt & additi, vnde successu temporis totum, quod habemus, Symbolum emanavit, quod pluribus ostendunt D. Calouius §. 12. 27. B. Tob. Wagnerus Inquisit. in Acta Henotica Sect. VII. cap. VII. & in Reformatis post Vosium & alios a se citatos Witsius Exerc. I. num. 13. 14. Atenimvero si certa Symboli hodieque existans forma ab Apostolis Ecclesiae tradi-

ta fuisset, eandem sine dubio intemeratam, prout ab ipsis designata & constituta erat, ad posteros illa transmisisset, sine ulla detractioe vel additione, non minus ac Epistola & reliqua Apostolorum scripta eo plane modo, quo ab ipsis edita, ad nos propagata fuerunt. Non obseruauit vim huius argumenti Alexander, vnde binæ eius exceptiones prorsus nullius sunt momenti. Sibi ipsi certe aduersatur, quando ait, *tunc Simonianos, Cerinthianos & Ebionitas grassatos*: et uero paullo post *immediate ante Apostolorum dispersionem Symbolum editum esse* statuit: etiam si enim Simonianos eo tempore iam tum ortos fuisse concedatur, quod tamen negabunt, quicumque fidem adhibent Hegesippo, proximo temporū Apostolicorum scriptori, Ecclesiam, Hierosolymitanam in primis, ubi Symbolum conditum esse fingitur, vsque post mortem Iacobi fratris Domini illibatam permansisse adserenti apud Eusebium lib. IV. Historiæ Ecclesiasticæ cap. XXII. certe rationi temporum plane repugnat, Cerinthianos & Ebionæos in Ecclesia Christiana ante dispersionem Apostolorum virus suum exeruisse. Vt ut enim largiamur, quod Synops. Sæc. I. c. X. Art. 5. vult Alexander, *Cerinthum sub Apostolis questionem illam mouisse de Circumcisione ac ceteris legis Mosaicæ adhibendis ceremoniis, ad quam disceptandam Concilium Hierosolymitanum ab Apostolis habitum est*, illam tamen non tam ad res in Symbolo hodie Apostolico contentas, quam ad ceremonias & legem Mosaicam facere manifestum est. Quinimo ex eo, quod secundum communem veterum traditionem Ioannes Euangelium diuinitatis Christi aduersus Cerinthum adstruendæ causâ scripsit, colligi posse videtur, hunc hæresiarcham primo ab Ecclesia discessionis tempore in ceremoniis Iudæicis introducendis fuisse occupatum: postea vero ipsam Religionis Christianæ arcem & fundamentum adgressum diuinam Christo naturam denegasse. Vt cunque vero hæc res sese habeat, sicut probari nequit, ante dispersionem Apostolorum Cerinthum hæresin suam sparsisse, eaque de causâ annus Christi 69. ortui sectæ eius adsignatur a Gabr. Præcolo in Elencho hæres. p. 478. quum Concilium Hierosolymitanum
an.

an. Christi ꝑ. habitum ex Alexandri computatione consequatur, vtvt ea in Baronio pridem confutata sit a Nicolao Vedelio Lib. I. de Cathedra Petri c. IV. & V. qui c. VI. annum 48. adsignat. Conf. Frid. Spanhem. Diss. de Æra Conuers. Pauli n. 24. ita pariter falsum est, Ebionæos dispersionem Apostolorum præcessisse, quoniam Ebion *Cerinthi successor* audit Tertulliano lib. de Præscript. hæret. & Philastrio eiusdem *discipulus*; omnesque tam veteres quam recentiores ortum Ebionitarum post Hierosolymitanæ vrbs excidium collocant. Altera denique exceptione, quod *Symboli editione fidei & Ecclesie in futurum consulere ac prouidere debuerint Apostoli*, diceret aliquid Alexander, nisi constaret, sequentibus temporibus addita tum alia, tum inprimis Articulum de descensu Christi ad inferos: quæ ex aduerso Apostoli istud dogma diserte expressis que verbis in scriptis ac sermonibus suis exposuerint, non omiffuri illud in Symbolo, coniunctis consiliis Ecclesie relicto: Multo minus sequentiū atatum Doctores quidquam illi adiciere ausi fuissent, si ab Apostolis tali forma id fuisset profectum, quod pluribus vrget Vossius §. 26. 27.

V. Sequitur quartum argumentum, quod breuiter proponit Alexander: *Non conveniunt inter se Auctores Catholici de tempore, quo Symbolum ab Apostolis editum est: ergo non est vere Apostolicum.* Constat huic rationi pondus ac valor, quando admodum leuia sunt, quæ obiicit Alexander. Quærit primo, *Quid refert ad rei veritatem, quo tempore facta sit?* Equidem si in tempore solum adsignando variarent scriptores, locus possit esse exceptioni Alexandri; sed quum præterea in primariis historiae capitibus dissentiant, vt inprimis Vossius ac Dannhaverus commonuerunt, in ventos ea abit: observandum enim, quod ipse respondet Doctor Sorbonicus Sæc. I. Diss. XII. p. 526. *Historia falsitas colligitur ex Auctorum dissensu, si in historia substantia, & præcipuis capitibus dissentiant.* Hinc est quod Symbolum Athanasio abiudicans ratione sexta scribit, qui illud S. Athanasio tribuunt, non conveniunt inter se, quando & qua occasione illud ediderit. Quod vero hic obiicit, doctiores editum Symbolum ab Apostolis arbitrari, imme-

*immediate astate illorum dispersionem, uti cum aliorum opinio-
nibus, qui vel ad sequentia vel antecedentia tempora istud
coniiciunt, aperte pugnat, ita ostendit, incerta esse omnia,
quæcunque vel a doctioribus vel a vulgò eruditorum hac de
re traduntur, quum firmo & constanti Apostolicæ aetatis testi-
monio plane destituantur. Præterea infeliciter retorquet ar-
gumentum contra Hereticos, quos vocat: quanquam enim
non conveniunt de tempore, quo ab Ecclesia Romana editum est,
aliique quarto seculo, alii quinto conditum volunt, alii ab ipsis, qui
Canones Apostolorum conscripserunt: nullo tamen iure ab illis
consensus in tempore adsignando requiri potest, vel debet,
quum alias Alexandro incumbat de Canonibus ac Constituti-
onibus Apostolicis, similibusque scriptis supposititiis, quo
præcise tempore confecta sint, certo determinare, quod ta-
men nec in illis, quæ Apostolorum nomina præferunt, nec in
cæteris plerisque præstabit, nec aliorum eruditorum con-
sensum facile impetrabit. Nos infra variorum coniecturas ex-
aminabimus, & quæ verosimilior sit, indicabimus, sequuti
ipsum Alexandri exemplum, qui postquam commemorasset,
Symbolum Athanasianum quosdam Eusebio Vercellensi, alios A-
nastasio Sinaitæ tribuere, alios ab Anonymo Theologo Gallo edi-
tum coniecisse Pipini vel Caroli Magni temporibus, subiicit: sed
si quid coniecturis dandum est, proclivior sum ut assentiar do-
ctissimo P. Quenellio illud Vigilio Tapsensi in Africa Episcopo tri-
buenti, qui sub finem V. seculi floruit. Quis hinc non deprehen-
dat Alexandrum auctoritatem, alios coniecturis indulgere nõ
permittentem, quod in simili Ecclesiæ Symbolo ipse fecerat.
Pariter præcluditur effugium ultimum, verius illud Apostolis
tribui, quum a nullo Concilio, a nullo Pontifice, a nullo auctore
conscripsum legamus, secundum Augustini regulam L. V. de Ba-
ptismo contra Donatum cap. 24. consequitur enim & Canones
& Constitutiones Apostolicas ab ipsis Apostolis esse confectas,
quandoquidem alium earundem Auctorem Alexander non
nominaverit, nec quisquam antiquorum memoriæ prodide-
rit. Deinde Augustini regula de eo loquitur, quod vniuersa te-
net Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est.*

Symbolum autem Apostolicum, prout hodie exstat, nec uniuersa recepit Ecclesia, quum aliud in Orientali, aliud in Occidentali, imo in hac ipsa non idem ubique in Baptismo Catechumenorum adhibitum fuerit Symbolum, nec hodiernum eodem tenore semper retentum sit, sed additionibus subinde auctum, vti ex superioribus constat.

VI. Quintum argumentum a diversitate Symbolorum demittitur, & ex Vossio hac forma profertur ab Alexandro: *Si Symbolum esset ab Apostolis compositum iis sententiis, eo ordine, istis verbis, quibus nunc in Ecclesia recitatur; non his verbis hac in Ecclesia, aliis in alia; imo hic longe pluribus, alibi paucioribus multo sententiis constitisset: atqui variis in Ecclesiis varia prope fuerunt Symbola; aut certe alia & alia verba Symboli; imo in quibusdam longe plures, in aliis pauciores sententia; ergo Symbolum istud non est ab Apostolis compositum iis sententiis, eo ordine, iis verbis, quibus nunc in Ecclesia recitatur.* Minorem ex collatione Symboli vulgaris, Aquilegiensis, quod Rufinus exposuit, Romani Veteris, ac Orientalis, quibus cum Aquilegiense idem contulit, prolixè comprobatur Vosius §. 31. sq. quam transcripsit sibi que obicit Alexander. Sed Symbolum quoque Hierosolymitanæ Ecclesiæ a Cyrillo illius Episcopo Catechesi decima octaua *ἑνδεκάμυητος* expositum ab hodierno Apostolico quoad verborum & sententiarum ordinem sæpe differre docuit Vosius §. 51. Quæ vero Ecclesia Symbolum ab Apostolis compositum maiori cura ac fidelitate absque vlla adiectione vel detractioe retinuisse, quam Hierosolymitana, in cuius medio id conditum esse volunt? Non potest reuocare Alexander hanc argumentandi rationem, quem non latet, Græca Symboli Athanasiani exemplaria maxime inter se differre, vti post Vsserium nuperrime prolatis sex diuersis editionibus demonstrauit Wolffg. Gundlingius Not. in Zialovvski Delin. Eccles. Orient. Græca p. 69. Possuntque hac differentia egregie vrgeri, qui symbolum ab Athanasio sermone Græco compositum adserunt, vti sane esse debet, si Athanasium, scriptorem Græcum, auctorem habet. Nec euadet hoc loco variis responsionibus, quas vel ad Maiorem

iorem vel ad Minorem adornauit. Etenim circa Maiorem non opus erat distinctione, vt concederet argumentum, si in omnibus Ecclesijs aequè integrum ac intemeratum seruatum esset: negaret autem, si in alijs Ecclesijs quadam reiecta sunt vel prætermissa. Neutiquam sane verosimile est, vllas, siue Occidentis siue Orientis Ecclesias quidquam vel immutari permisisse in Symbolo, quod ab ipsis Apostolis traditum nouerant: potius id sine vlla mutatione studiosissime conseruassent & in numerum librorum Noui fœderis Canonico- rum retulissent, non minus ac nihil addiderunt vel abstulerunt scriptis Apostolicis, sed ea intemerata ad nos transmiserunt. Quamobrem odium Papæ ad seclis commune in Orientis Ecclesias prodit Alexander, quando vult, in sola Ecclesia Romana Symbolum Apostolicum eo ordine, iisque plane verbis & sententijs recitatum, quo ab Apostolis traditum est. Enimvero in Romana Ecclesia eundem verborum sententiarumque ordinem non fuisse semper retentum, quem hodiernum Symbolum exhibet, patet ex breviori antiquiorique Symbolo, de quo peculiari diatriba supra a nobis laudata egit Vsserius. Nec minorem, quam Romana, curam in adseruandis scriptis Apostolicis adhibuerunt Orientales Ecclesiæ, imo magis multo suam probarunt diligentiam, quando Græcum & authenticum Noui fœderis textû ad nos transmiserunt, quum Versione Latina varie quoque successu temporis immutata, vt lubens aduersus Claud. Frassenium concedit Alexander, Romana Ecclesia contenta fuerit. Pari infirmitate laborant, quæ subicit & in omnibus ad Vosii obiectiones responsionibus inculcat, in alijs Symbolis aliqua interdum adiecta esse maioris explanationis gratia, propter nouas hæreses emergentes, quæ tamen in alijs Symboli capitibus implicite, virtute vel etiam verbis æquivalentibus continebantur. Neque enim de hoc vlla est quæstio, nec vbique eadem valet responsio, in primis qua Articulum de descensu Christi ad inferos, quem in symbolo Romanæ Ecclesiæ suo tempore non exstitisse testis est Rufinus: cur enim postea fuisset adiectus, si in capite de sepultura contine- retur? certe quæ Alexander comminiscitur, erronea sunt, &

Christum saltem secundum animam ad inferos descendisse. Limbumque Patrum, Scriptura palam adversante, inferunt. Eo spectat *Thibetov Catholica*, quod olim non existisse in Symbolo Dannhavverus & Vosius observant, quia serius hoc nomē Ecclesiæ innotuit, oppositum conventiculis Donatistarum & Novatianorum. Liquec huius rei veritas ex breviori Romanæ Ecclesiæ apud Vsserium Symbolo, vbi *sancta* solum Ecclesiæ commemoratur. Ex quibus omnibus nullo negotio elicitur, neutiquam huc facere Diatribam Ioan. Caballutii Notit. Eccles. p. 543. sq. qua probavit licitam esse additionem ad Symbolum; aliud quippe est Symbolo Concilii Nicæni addere aliquid licuisse ab eiusdem auctoritatis Doctoribus in Concilio CPTano congregatis: aliud Symbolo fidei Apostolica, quod Apostoli inter se contulerunt, ut esset veluti militaris tessera eorum, qui Christianæ fidei intra Ecclesiæ castra nomen dederant, uti describitur ab ipso Caballutio Synopf. Sac. I. n. 9. Etenim si liceat propter novas hæreses aliqua adicere iis, quæ Apostoli nobis reliquerunt, quidni in ipso noui fœderis codice idem concessum erit? Verum hoc non patitur Ecclesiæ Christianæ religio, quæ Apostolorum scripta intemerata conseruauit, eandem circa Symbolum comprobatura diligentiam, siquidem illud totidem verbis ab Apostolis confectum esse credidisset.

VII. Vidimus hætenus, quam infeliciter & plerumque *ἀνομιαν ἔχει* argumenta nostra impugnaverit Alexander, nunc ostendemus, ipsum haud meliori fortuna in sententiæ contrariæ defensione versatum esse. Equidem in eo laudem meretur, quod primum aliorum reiicit argumentum ex imperitia Græcæ lingvæ ortum, quando opinati sunt, Symbolum significare collationem, quasi vnusquisque Apostolorum partem suam ad eius compositionem contulerit. Vanitatem eius demonstrat Vosius num. 9. 17. cui accedit Alexander: qui nec improbandus est in reiiciendo testimonio ex spuria Clementis Romani ad Iacobum fratrem Domini epistola desumptum, quod in acie collocant Genebrardus & Feuardentius: & alio ex Augustini serm. 115. de Tempore desumi solito, quod sermo ille, vel genuinus non sit sancti Augustini factus, vel certe

ab

ab aliquo scio interpolatus fuerit. Simili quoque ratione procedit in Symboli Athanasiani *γρηγοριανῆς* neganda, ostenditque, verba quæ ad illius probationem ex Augustini in Psalmum CXX. Commentario a Bellarmino, Possuino & reliquis proferuntur, *non esse Augustiniana, nec ullam fieri apud S. Augustinum eo loci Athanasii mentionem.* Certe maxima editionum varietas suspicionem auget, quando alia sententiam istam plane prætereunt, alia habent quidem, sed circellis vel parenthesi inclusa: nec a censoribus demum Louanienfibus verba illa sunt expuncta, quum desint in antiquissimis Commentariorum Augustini editionibus, Amorbachiana 1495. Lugdunensi 1519. & Erasimianis, & *revera absint ab omnibus MSSis*, quæ Monachi Benedictini in nouissima Operum Augustini editione Parisiis procuranda adhibent, uti ipsi in Notis ad hunc locum obseruant & nostri caussa beneuole transcripsit Consultis, Carpouius, Polyhistor & Senator Lipsiensis clarissimus, in cuius propiorē notitiam venisse magnæ laudi duco. Pariter in publica Acad. Lipsiensis Bibliotheca iis carent duo membranacei codices, quod maxima humanitate indicavit celeberrimus eius Præfectus & amplissimus Patronus noster, Ioach. Fellerus. Quamobrem non modo ex Pontificiis Dion. Petauius in Theol. dogm. de Trinit. lib. VII. c. 8. n. 7. eiusque contubernalis Iacobus Sirmondus, & cum eo Cabassutius sæc. II. Dissert. 18. Alexandro consentiunt: sed idem quoque statuunt D. Io. Tob. Maior Diss. de Symbolis §. XXVI. & D. Ioan. Ludou. Ruelius To. II. Concil. Illustr. pag. 667. ut alios præteream.

VIII. Maiori autem encomio dignus esset Alexander, si in sequentibus quoque veritatem amplexus verbis Patrum diuersam non adfinxisset mentem, ac si de hodierno Apostolico Symbolo loquerentur. Nam quæcunque ex Irenæo, Tertulliano, Lucifero Caralitano, Ambrosio, Cælestino primo, Concilio Ephesino, Rufino, aliisque profert, vel plane non agunt de hoc Symbolo, sed fidem in scriptis Apostolicis traditam intelligunt, vel Symbolum Romanæ Ecclesiæ breuius antiquiusque laudant, quod ab hodierno in multis discrepasse plus semel monuimus; illud vero non ab Apostolis *ἠντολαεξελ*,

sed *et* *et* *et* compositum credunt. Prolixius hæc ostenderunt laudati Auctores, & præsertim summus noster Calovius, ad quem Lector benignus amandari se patiatur. Quum autem Alexandro Tertulliani mentem accuratius inquirere placuerit, de eadem sigillatim dispicere operæ pretium est. Objectionem nostram ita proponit: *In Symbolo quod Tertullianus representat, non habentur capita de Christi descensu ad inferos, de Spiritu Sancto, de Ecclesia, de Sanctorum communiione de remissione peccatorum, de vita aterna.* Itaque Symbolum non fuit eodem modo traditum Ecclesiis, adeoque non est vere Apostolicum. Probatur antecedens ex libris de *welandis* *Virginibus* c. 1. de *Præscript. Heret.* c. 13. *Et adversus Praxeam* cap. 2. Respondet distinguendo antecedens: *Et Tertullianus Symbolum integrum non describit, prout ab Apostolis traditum est, concedo: Et illud describit omnino ut est ab Apostolis traditum, nego.* His enim in libris Tertullianus præcipua duntaxat Symboli capita representat, quibus errores tunc regnantes, scilicet *Praxeam, Valentinianorum, Marcionitarum, Apellitarum* confodiebantur. Verum hoc non sufficit, nec pondus argumenti immittit, quum Tertullianus Scripturæ potius Canonem, quam Apostolicum Symbolum intelligat, quod eius verba testantur cap. 37. de *Præscript.* pariter ab Alexandro prolata: *In ea regula incedimus, quam Ecclesia ab Apostolis, Apostoli a Christo, Christus a Deo tradidit.* Id liquet ex proprietatibus & contentis, quæ Regulæ Christianorum tribuit Tertullianus, & in Scripturæ quidem codice reperiuntur, in Symbolo vero desunt. Nam multa addit Tertullianus, multa omittit. Si igitur addita illa pertinent ad regulam fidei, quod ait Tertullianus, Symbolum Apostolicum imperfectum erit, quod est contra communem Pontificiorum hypothesein: quod si vero omissa non pertinent ad fidei regulam, Symbolum abundabit. Quare non opus erat altera responsione, quod *in Confessione Spiritus Sancti, quem Filius misit, ut vicariam vim, qua credentes agat, et ut Sanctificatorem Fidei eorum, qui credunt, inuoluatur implicite articulus de Ecclesia, de communiione Sanctorum, et remissione peccatorum:* neque enim hoc quisquam negat, ceu

ceu aliquoties commotui: nec consequitur exinde, Tertuliano cognitum fuisse hodiernum Symbolum Apostolicum. Perspexit id ipse Alexander, proinde aliam elabendi rimam quaesivit, & *Tertullianum Pseudoprophetiis Montanistarum adflatum, nec Ecclesiam Catholicam, nec remissionem peccatorum in Ecclesia & ab Ecclesia disertis verbis profiteri voluisse, adeoque ex industria supramemoratos Symboli Apostolici articulos omis- sisse.* Sed vanum hoc esse effugium quilibet fatebitur, qui tria ista scripta a Tertulliano ante lapsum in Montani haeresin composita esse cognoverit, quod in libro de scriptoribus Ecclesiasticis obseruat Bellarminus, nec diffitetur Alexander, quando Synops. Sæc. II. cap. IV. Artic. 8. libros a Tertulliano aduersus Ecclesiam scriptos enumerans, tres citatos illis non accenset. Melius sane fecisset, si in citandis Patrum pro Symbolo Apostolico testimoniis ita ut alibi se gessisset, dum Nazianzenum in Oratione de Athanasio Confessionem eius commendantem, non Symbolum, quod sub nomine Athanasii circumfertur, sed Epistolam Synodicam ad Iovinianum Imperatorem missam in animo habuisse docuit. Ex quibus omnibus liquet incogitantia Caroli le Cointe To. III. Annal Ecclesiast. Francorum Anno Chr. 663. n. XXII. quando dicit, id quod de Symb. Apostolorum vulgo dicitur, *antiquissimam esse Ecclesie traditionem, de qua nefas dubitare.*

IX. Quum igitur hactenus constet, Symbolum ab Apostolis *ἀποστολῶν* profectum non esse, varias diversorum coniecturas recensebimus, quo tempore id compositum fuerit, & quæ nobis videatur verosimillima, exponemus. In duas autem partes abeunt eruditi, & alii Auctores eius statuunt hæreticos, Arianos vel Photinianos, alii in Romana Ecclesia conditum censent. De illis videatur Christoph. Sandius Eucleatae Historiæ Eccles. Lib. I. pag. 52. 53. qui præterea Libro secundo p. 167. scribit: *Nos produximus saculo I. ex antiquitate opinionem, qua statuitur Symbolum ipsum Apostolicum esse compositum in Concilio Nicæno: hanc opinionem ut cum moderna conciliemus, non meliorem viam aliam reperimus, quam ut adseramus, Symbolum Apostolicum in Conci-*

hō Nicano esse compositum ab Arii homodoxis, Symbolum autem
modernum Nicænum ab Osio Cordubensi, Alexandro Alexandri-
no, Marcello Ancyrano, & Eustathio Antiocheno, Homousianis &
Sabellianis seu Samosatēnianis.

X. Equidem primariam Sandii hypothesin, quasi
ab Arii homodoxis confectum sit Symbolum Apo-
stolicum, refutauit celeberrimus Argentinensium Theo-
logus D. Baltasar Bebelius, Tomo priori Antiq. Eccles.
Sæculi quarti, eamque non modo *nullo antiquitatis testimonio*
probari Artic. IV. §. 25. obseruauit, sed etiam §. 46. coniecturam
præsertim de Marcello infirmam reddidit. Præterea illa Mar-
celli confessio, vtut in plerisque breuiori Romæ Ecclesiæ
Symbolo accedat, non tamen in omnibus cum illo conuenit,
vti ex Vsserii collatione liquet; nec adeo hodierni Apostolici
ιστοριων sequitur, quod etiam a B. Dorscheo est obseruatum.
Quis vero mirabitur, Marcellum Romæ fidē suam exponen-
tem Romani Symboli formæ sese adcommo-dasse? Nec sibi
constat Sandius, quando baptismum in confessionem Sym-
boli 318. Patrum de Symbolo Apostolico exponit, non anim-
advertens, neutiquam Arianos, sed orthodoxos, quos per
calumniam Homousianos vocat, auctores Apostolici Symbo-
li fore adsignandos, qui tamen alias cornicum, vt dicitur, ocu-
lis configere cupiebat: imo *hæc argumenta tanti non sunt, vt*
paradoxa opinioni fidem concilient, iudicante & ostendente
laudato Bebelio §. 48. cui addendus Io. Casp. Suicerus, To. II.
Thesauri Eccles. pag. 1099. post Vsserium egregie common-
strans, quomodo in Nicænum Symbolū se baptizare & bap-
tizatos esse dixerint Veteres. Præterea nemo mirari debet,
quod *σημειωσις* expressa in Symbolo nostro non fiat mentio,
nec Arianismi statim illud postulare, quam satis fuerit in
Symbolo Nicæno vocem illam diserte existare, nec proinde
necessarium, antiquioribus Ecclesiæ Orientalis & Occidenta-
lis Symbolis eam inserere: & aliunde pateat, aliis quoque fi-
dei confessionibus, quas Orthodoxi & Arianis infensissimi
homines ediderunt *σημειωσις* citra hæreseos suspicionem omis-
sum esse, quod prolixè ostendunt D. Io. Georg. Dorscheus
Collat.

Collat. ad Concil. Sirm. p. 135. 136. & nuper Emanuela Schel-
strate in Vindiciis Concilii Antiocheni Disp. III. cap. I. n. 4.
cap. II. n. 3. Ex quibus omnibus colligitur, quid sentiendum
sit de viri cuiusdam inter Nostrates clarissimi verbis, Histor.
Ecelef. Sæc. III. §. 15. *Hæretici, ac nominatim Photiniani, Sym-
bolum, quod dicitur Apostolicum, ea serie, qua hodie exstat,
collegisse & disposuisse haud absurde videntur. It enim hoc age-
bant, vt Christum pro merito homine haberent, perinde ac Ariani,
vt vocabulum $\mu\omega\sigma\omicron\iota\varsigma$ ex libris $\alpha\upsilon\tau\iota\sigma\tau\omicron\iota\varsigma$ hominum tolleretur:
igitur querebant, $\kappa\alpha\iota$ taterent; adeo quidem, vt affirmarent A-
riani, se nolle vti vocabulo $\mu\omega\sigma\omicron\iota\varsigma$, si Orthodoxi pariter omitte-
re velent vocabulum $\mu\omega\sigma\omicron\iota\varsigma$, quod hi tamen omni iure recusa-
bant.*

XI. Quando autem Symbolum modernum Nicænum
ab Homoufianis & Sabellianis, seu Samosatēnianis compositum
censet Sandius, præterquam quod contradictionis crimen
iterum incurrit, dum hoc loco Marcellum Ancyranum Sym-
boli huius conditoribus ac Homoufianis accenset, quem an-
tea Photini Doctorem ac Symboli Apostolici auctorem dix-
rat: grauissimo sane sibi que solenni errore orthodoxam de
Trinitate sententiam confundit cum hæresi Sabelliana & Sa-
mosatēniana. Vnde merito reposuit Bebelius noster §. 52.
*Antiquam hanc esse Arianorum calumniam, qua Homoufianos
criminari solebant, sexcenties refutatam, quoties ostensum est,
Homoufianos, tres quidem inter sese realiter distinctas personas,
 $\mu\omega\sigma\omicron\iota\varsigma$ tamen, statuisse, quid clarius contra Sabellium & Paul-
lum Samosatēnum vllus dixerit? Per realem enim personarum
distinctionem, Sabelliana confusio; per $\mu\omega\sigma\omicron\iota\varsigma$ vero Samosate-
niana $\epsilon\pi\epsilon\pi\omicron\sigma\iota\alpha$ funditus euertitur.* Caterum Hosium fuisse
auctorem Symboli, ex Epistola Athanasii ad solitarios probat
D. Bebelius: pro Hermogene, Leontii in sede Cæsariensi suc-
cessore & in Concilio comite, pugnat Franc. Combefisus in
Historia Monothelitarum, & Manipulo rerum originumque
Cptan. p. 146 147. Græci vero pro Eusebio Cæsariensi, testante
Gregorio Trapezuntio Præfat. in Latinam versionem Præpa-
rat, Euang. Eusebiana, *Vtramque sententiam admitti posse iu-
dicant*

dicant Celeberrimi Academiae nostrae Doctores, D. Calouius
Theol. Natur. & Reuel. cap. 1. §. 17. & D. Io. Andr. Quenstedtius
in Dialogo de patriis illustrium virorum pag. 555. *distinctione*
adhibita, quod Eusebius quidem matricem & initium Confessio-
nis dederit, complementum vero ab Hosio profectum videatur.
Similis conciliatio institui potest cum cæteris, si Hosius Sym-
bolum dicatur eo quo prodiit ordine concepisse, Hermoge-
nes vero ut amanuensis & scriba synodi litteris consignasse.
Neque enim absque causa de Hermogene dixerit Basilius,
πὴ τὴν μεγάλην καὶ ἀβήγητον πίσιν γράψαντος ἐν τῇ μεγάλῃ συνόδῳ,
de Hosio vero Ariani apud Athanasium, *ἔγραψε καὶ τὴν ἐν Νικαίᾳ*
πίσιν ἐξέθετο.

XII. Antequam hinc abeamus, ea quæ de Valla & Iesui-
tis admiscet Sandius, considerata veniunt. Ad prius spectat
obseruatio Ioan. Henr. Hottingeri Lib. III. Bibliothecar. Qua-
dri part. cap. I. n. 2. quando de Commentatoribus in Symbolū
Apostolicum agens *inter recentiores occurrere monet calumniā*
Theologicam Laurentio Valla olim intentatā, quod negasset Sym-
bolum membratim articulatumque per Apostolos esse compositum.
Quid hoc scripto præstitum fuerit, indicandum relinquimus
illis, quibus inspiciendi copia est. Non ingratum vero erit
beneuolo Læctori, si inquiramus accuratius in crimen hor-
rendum, quod Iesuitis ex Scioppio impingit Sandius, eiusque
fidelis pedissequus Hermannus Cingallus in Scriptura S. Tri-
nitatis Revelatrice pag. 68. Equidem apud omnes fere erudi-
tos certum est, Gasp. Scioppium librum istum conscripisse,
vbi in primis probauit Vinc. Placcius de Scriptor. Pseudonym.
n. 860. nec abhorret ista scribendi ratio a mordaci Scioppii
ingenio, quod in Iesuitas quoque varia opuscula concinnan-
do exercuit, eorumque indicem inter anonymos n. 248. idem
Placcius exhibuit. Sed facinus quod in Symbolo Apostolico
corrumpendo a Iesuitis perpetratum scribit, emollire cona-
tus est Theophilus Raynaudus, ex eorum societate scriptor
non incelebris. Confecit is volumen de bonis malisque li-
bris, in quo *de ratione censurarum nimium libere loquutus se-*
ipsum censeri fecit Roma, prout adnotant eruditi Galli Ephe-
meri.

meridum Tom. III, pag. 71. edit Lat. sed correctis tandem,
 quæ Censoribus Romanis displicebant, in lucem prodiit liber
 Lugduni An. 1653. in cuius Partit. III. Errorem. III. n. 515 ex-
 hibetur ipsum illud scriptum, quod respicere videtur Sciop-
 pius. Etenim Iesuita Anglus indigne ferens varia suorum
 scripta a censoribus configi, monstrare voluit eadem configen-
 di, & circa Catholicorum scripta tricandi licentia. fas fore Sym-
 bolum ipsum Apostolorum, fidei nostræ regulam, configere, quæ
 verba sunt Raynaudi. Nec defuerunt inter Pontificios, qui
 audaciam hanc improbarent, uti num. 528. addita hominis
 defensione idem commemorat: *Non me latet, nuper Petrum
 Aurelium in hac descriptionem vomuisse pleraque virulenta,
 quasi id sit illudere verbo Dei. Sed hac est plane friuola crimi-
 natio: huiusmodi enim ad homines recriminationes a viris piis
 in non dissimili materia sunt adhibita. Similiter auctor censu-
 ra Symboli Apostolorum, noluit eam fidei regulam conuellere: sed
 monstrare, quo possit progredi malignitas ineptiens. Ate-
 nim uero non potuit aliorum criminationes effugere Raynau-
 dus, quare lucubrationi de malis e bonis Ecclesiæ, male, siue
 captatis siue dispensatis, an. 1654. Lugduni editæ prolixum
 subiunxit Parergon, e quo in primis sequentia noratu digna sunt:
 Quod tamen acceperim, eam cauillatoriam Symboli Apostolici
 confixionem ab homine anglo & docto & pio concinnatam, a me
 autem pro paradigmatate cauillatoria censura relata, & serio
 improbatam, quibusdam viris gravibus non probari; consilium
 hac in parte meum candide aperui, ut pridem feci datis literis ad
 Illustrissimum Franciscum Antonium Diez de Cabrera, Inquisi-
 torem Toletanum, a quo de eo scrupulo nonnullos sollicitante cer-
 tior fueram factus. Ad plenam autem scrupuli exemptionem,
 placet, ut in prima eiusdem operis mei recusione, totum illud cen-
 sura ridicule paradigma, siue vniuersa Symboli Apostolici confixio
 iocularis, expungatur: Mea enim (ut pramissi) non fuit ea
 censura, sed Theologi Angli Catholici. Quem umbonem mea hac
 in parte innocentia potuissim pratendere, cum ipsa diuina scri-
 ptura, nude referens pleraque falsa, extra noxam sit. Vtrum
 vero in altera operis editione, quæ, quod sciam, alias facta non*

est, nisi in sumtuosis omnium Operum Raynaudi nouendecim Voluminibus, censura illa expuncta sit, videant illi, quibus ea ad manus sunt. Nos leuitatem Raynaudi & Iesuitarum inconstantiam improbant ad ceteras de Symbolo Apostolico opiniones pergimus.

XIII. Qui Romanam Ecclesiam pro Symboli conditricem venditant, non conueniunt inter se, quando ad compositionem eius se accinxerit. Equidem in eo omnes consentiunt, non vno tempore vniuersam hodie exstantem formam structuramque efformatam esse, sed successiue in eandem excreuisse. Id quod in primis Articulo de descensu Christi ad inferos docet, qui ex Rufini relatione in antiquo & breuiori Romanae Ecclesiae Symbolo non reperiebatur, in hodierno vero extat. Equidem nonnulli censet, hanc additionem factam esse Saec. XII. a Thoma Aquinate: verum refelluntur cum aliis argumentis, a Dannhauero pag. 412. 413. indicatis, tum antiquis Symboli versionibus Germanicis, Francica nimirum a Lehmanno in Chron. Spir. p. 197. exhibita, & Saxonica, quam cum notis dedit Marq. Freherus: vtramque vero descripserunt Marcus Zuerius Boxhornius, tam in primis Religionis Christianae monumentis seorsim editis, quam in Historia Vniuersali pag. 101. 102. & Io. Henr. Vrsinus in Compend. Histor. de Eccles. German. pag. 126. qui tertiam adiecit ex Psalterio Notkeri apud Vadianum lib. 2. de Monaster. German. In his enim omnibus sepultura & descensus Christi distincta mentio fit: vt in Francica, *tot/enti pterapan/stebie in wizzi*: in Saxonica, *he was dead/an bebyrged. And he nyther assah to helle*: in Notkeriana, *unde begraben ward/ze Helle fuor*. Vnde patet, Versionem Francicam & Saxonicam non esse tantae antiquitatis, quantam venditat Boxhornius, quasi *haud dubie scriptae tunc essent, cum Germania nostra nationibus Evangelica & Apostolica doctrina primum traderetur*. Vt enim Irenaeus lib. 1. aduersus haereses c. II. mentionem faciat fidei ab Apostolis eorumque discipulis traditae Germanis: non

Immo Transrhenanam illam intelligit Tertullianus cum aliis Franci in primis Saxonesque inhabitabant, utpote adu. Iud. c. 7. qui cum Germanorum loca Christo aequae ac Decori & Scytharum subditae scripsisset, ibidem id de Transrhenanis, his verbis explicat: Germani adhuc usque limites transgredi non sinuntur.

ferius ad Christum conuersi, sed cirsrhenanam, quod præclare monstrauit CL. Schurzfleischius noster Dissert. in quadam capita Historiæ Saxonicæ an. 1676. edita: ex quo colligitur, vtramque Symboli versionem post ea demum tempera confectam esse, quibus additio iamtum facta erat. Conf. D. Bebelii Antiquit. Eccles. Argent. Artic. II. §. 3. & Artic. III. Sect. II. §. 1. Sect. IV. §. 1.

XIV. Exponemus nunc varias eruditorum opiniones de origine Symboli. Sunt, qui eam referunt ad sæculum quartum, eorumque promachus communiter censeri solet Ger. Io. Vossius, quem *ἡ πρόδα* sequitur Suicerus, nec adeo dissentit Io. Hoornbeek Lib. 1. Miscell. c. 1. p. 40. Sed merito a Theologis nostris hæc opinio refutatur, e quibus D. Ioan. Hülsemannum Prælect. in Form. Conc. Art. IV. c. X. §. 4. D. Io. Georg. Dorscheum in Collegio Didascalico MS. apud Matth. Zimmermannum Anal. Miscell. Mense V. c. 2. & D. Io. Tob. Maiorem Dissert. de Symbolis n. 23. laudasse & primi verba adduxisse sufficiat: *Veruntamen, quod ille (Vossius) primam Symboli Apostolici originem ad quartum demum a Christo nato sæculum refert, ubi propter diuersas hæreses demum ceperit conscribi eiusmodi formula fidei, exigig, a Catechumenis, in eo frustra est.*

XV. Optime autem Fridericus Spanhemius Introduct. ad Histor. Eccles. Sæc. II. c. 3. *Verisimillimum est in Romana Ecclesia Symboli Apostolici iacta esse hoc sæculo, in Competentium usum, fundamenta, quoad primarios Articulos, de fide in Deum Patrem, Filium & Spiritum S. Eadem fuere & Orientalis Symboli illa, quæ usæ sunt orientis Ecclesia ante Nicanam Synodum.* Quæ sententia vti nostræ proxime accedit, ita illius probatio paullo altius repetenda est. Etenim luculentis veterum scriptorum testimoniis constat, tam Orientis quam Occidentis Ecclesias Symbola certa fideique formulas habuisse & Catechumenis tradidisse. Certe de Romana Vigilii Thapsensis in Africa Episcopus, qui sexto vixit sæculo, lib. IV. aduersus Eutychen scribit: *Vniuersitas profitetur, credere se in Deum Patrem omnipotentem, & in Iesum Christum, Filium eius, Dominum nostrum.* Huic capitulo ob id iste calumniatur. *Cur non dixit*

indnum Iesum Christum filium eius, iuxta Niceni decretum Concilii? sed Roma, & antequam Nicena Synodus conveniret, a temporibus Apostolorum usque ad nunc, & sub beata memoria Celestino, cui iste fidei testimonium reddidit, ita fidelibus Symbolum tradidit: nec praeiudicant verba, ubi sensus incolumis permanet. Cardinalis quidem Bona Tract. de Divina Psalmodia cap. XVI. §. III. hæc de Symbolo hodierno Apostolico intelligit, sed contrariū ostendit D. Calovius §. 53. Forte Vigilius respexit brevius illud Romanæ Ecclesiæ symbolum, quod aliquoties commemoravimus, & ex Codicibus MStis, sublatis barbarismis, hunc in modum exhibuit Vsserius: *Credo in Deum Patrem omnipotentem: & in Christum Iesum filium eius unicum, Dominum nostrum; qui natus est de Spiritu Sancto & Maria virgine, qui sub Pontio Pilato crucifixus est & sepultus, tertia die resurrexit a mortuis, ascendit in caelos, sedet ad dextram Patris, unde venturus est iudicare vivos & mortuos. Et in Spiritum S. sanctam Ecclesiam, remissionem peccatorum, carnis resurrectionem.* Clarius brevioris Symboli meminit Hieronymus, qui Romæ in adulta ætate baptisino tinctus est, epist. 61. ad Pammachium: *In Symbolo fidei & spei nostra, quod ab Apostolis traditum non scribitur in charta & atramento, sed tabulis cordis carnalibus, post confessionem Trinitatis & unitatem Ecclesiæ omne Christiani dogmatis Sacramentum carnis resurrectione concluditur.* In cæteris Occidentis Ecclesiis ab antiquissimis temporibus non quidem eadem prorsus, sed similis tamen fidei formula existit, quod de Aquileiensi prolixè docuit Rufinus, & ex Irenæo confirmari potest lib. 1. cap. 2. *Ecclesia per uniuersum orbem usque ad fines terræ seminata, & ab Apostolis & a discipulis eorum, accepit eam fidem, quæ est in vnum Deum Patrem &c.* Probe notanda est loquutio Irenæi, Apostolis discipulos eorum iungentis, vt indicet, non ab ipsis Apostolis symbolum traditum esse, sed fundamento ab iis iactato discipulos cætera superstruxisse. Vnde etiam B. Dahn-
havvero ab Apostolicis viris collectum dicitur.

XVI. Cæterum probabile non est, Ecclesiam Orientalem non habuisse peculiare suum, ab Occidentali distinctum, Symbolum

Symb. Eccle-
siæ Romanæ.

*lum, iudice Bebelio nostro num. 47. quod non modo liquet
 ex argumentis Vosfii §. 30. 46. & sq. & collatione Rufini, sed
 etiam aperte colligitur ex Symbolo, quod in Nicæna Synodo
 exhibuit Eusebius, hoc commendatum elogio: Καθὼς παρελά-
 θομεν παρὰ τῶν πατρῶν ἡμῶν Ἐπισκόπων καὶ ἐν τῇ πρώτῃ κατηχήσει, καὶ
 ὅτε τὸ λῆτρον ἱλασθῶμεν. καὶ καθὼς ἰσὺ τῶν θείων γραφῶν μεμαθήκα-
 μεν, καὶ ἐν τῷ πρεσβυτερίῳ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἑπισκοπῇ ἠδυσσεύσαμεν τε καὶ
 ἰδιδάσκομεν, ἄτω καὶ νῦν πιστεύοντες, τὴν ἡμετέραν πίσιν ὑμῖν παρασπα-
 φέρομεν. Vid. Eusebii Epistola ad Cæsareenses apud Socratem,
 lib. I. cap. V. al. IIX. Theodoretum lib. I. c. XI. aliosque, & insti-
 tuatur collatio cum Romano siue breuiori, siue longiori,
 quod hodie Apostolici nomine venit, & illa a sese inuicem
 discrepare, monente Bebelio, facile deprehendetur. Quem-
 admodum vero in cæteris Occidentalium Ecclesiarum Sym-
 bolis non identitas cum Romano, sed insignis saltem simili-
 tudo reperitur, ita a Cæsareensi quoque, quod recitauit Eu-
 sebius, in quibusdam variabant Symbolum Ecclesiæ Hiero-
 solymitanæ a Cyrillo Hierosol. explicatum & Alexandrinæ ab
 Ario Constantino Imperatori oblatum apud Socratem lib. I.
 cap. 26. vti Vsserius obseruauit, & proinde recte monuit,
 apud Orientales duo existisse Symbolorum genera, contradius
 unum (quod cum Romano & Aquileiensi Rufinus contulit;) fu-
 sius & explicatius alterum. Eo faciunt verba Chrysoctomi
 Homil. XL. in I. ad Cor. qui Symbolum in CPTana Ecclesia
 vsitatum resurrectionis confessione finiuisse diserte docet:
 Μετὰ τὴν ἀπαγγελίαν τῶν μουσικῶν ῥημάτων ἐκείνων καὶ φοβερῶν, καὶ τὸς
 Φρικτὸς κανόνες τῶν ἐκ τῆ ἕρανῃ κατενεχθέντων δαγμάτων, καὶ τὸ πρὸς
 τῷ τέλει παρῳασθῆμεν, ὅταν μέλλωμεν βαπτίζεσθαι, καλέοντες λέγειν, ὅτι πι-
 στεύω εἰς νεκρῶν ἀνάστασιν, καὶ ὅτι τῇ πίσει ταύτῃ βαπτίζομεθα· μετὰ δὲ τὸ
 ἠμολογήσῃαι τῆτο μετὰ τῶν ἁγίων, τότε καθιέμεθα εἰς τὴν πηγὴν τῶν ἱερῶν
 ναμάτων ἐκείνων.*

XVI. Eiusmodi vero articulorum *fidei* collectionem in
 Orientis quoque Ecclesiis sæculo iam tum secundo existisse
 ex Eusebii ad Cæsareenses verbis non obscure colligitur, &
 diserte testatur supra laudatus Irenæus, quando *Ecclesiam*
uniuersalem nominans Orientalem non minus quam Occi-
 dentalem complectitur. Quare non opus est, vt *confugiamus*
 ad

ad Liturgiam Iacobi ^{αὐτῆς} supposititiam cum Vserio, vel ad interpolatam Ignatii ad Magnesianos Epistolam & aliam ad Philippenses Polycarpo tributam. Equidem Vserius distinctionem paullo ante adlatam declaraturus scribit: *Prioris generis fuit Hierosolymitana, Ecclesiarum omnium matris, illud: Πιστεύω εἰς ἕνα θεὸν πατέρα παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς. καὶ εἰς ἕνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ. καὶ τὰ ἐξῆς τῆς Συμβολῆς τῆς πίστεως. Credo in unum Deum Patrem omnipotentem, factorem cœli & terræ. Et in unum Dominum Iesum Christum, Filium Dei. Et reliqua Symboli fidei; quemadmodum in Ecclesia Hierosolymitana vetere Liturgia legitur; qua B. Iacobo, ut primo sedis illius habito Episcopo tribuitur, & in antiquitatis memoriam etiam adhuc Hierosolymis semel in anno celebrari dicitur. Et quia cetera quæ sequebantur (quod serio dolemus) ut maxime tum nota, breuitatis causa sunt hic omissa: ut aliquo ea iactura resartiretur modo, integram αἰτίας καὶ ἀποστολικῆς πίστεως, sanctæ & Apostolicæ fidei Confessionem, licet (ut ex visibilibus omnium & inuisibilibus mentione, sub initium facta, apparet) aliquanto auctiorem, sicut Hierosolymis a Cyrillo Πρωτοεργενοῦς fuit explicata, ex Catechesibus ipsius undique collectum, visum fuit illius quo careremus loco substituere. Quamquam autem non inviti largiamur, veterem illam Ecclesiæ Hierosolymitanæ Liturgiam sub Iacobi nomine venire, quod ostendit Io. Dallæus de Cultibus Religiosis Latinorū pag. 506. & 1283. nec negant ex Pontificiis Petrus de Marca Dissert. de Sacramento Euchar. p. 15. & Iulius Cæsar Coturius in Epitome Controversiarum pag. 146. 172. non tamen pro certo adseuerare dubitamus, Symbolum a Cyrillo expositum antiquiorem exhibere formulam, quam alterum in Liturgia significatum, (quod Nicænum esse ex mox dicendis constabit) proindeque illud præferendum esse & monstrare confessionis fidei rationem ante Nicænam Synodum, in Ecclesia Hierosolymitana usitatam. Plerorumque hodie eruditorum consensu constat, Liturgiam illam ab ipso Iacobo non esse confectam, & frustraneas esse omnes apologias, quas vel peculiaribus scriptis ediderunt Guil. Lindanus & Leo Allatius, vel Franciscus Feuarentius in Theomachia Calvi-*

Caluinistica lib. XII. c. 15. Cardinalis Bona lib. I. rerum Liturgicarum cap. V. n. 4. cap. IIX. n. 3. alique complures meditati sunt; nec maiori fide & industria iis suppetias ferre conatos Abrah. Ecchellensem Notis in Capitulum 29. Catalogi librorum Chaldaicorum ab Ebediesu confecti, & in Epistola ad Ioan. Morinum, quæ est LXXXV. in Antiq. Eccles. Orientalis Londini editis, ac Athanasium Kircherum China Illustrata P. I. cap. 5. in auxilium vocando scriptores Orientales, sed vel supposititios, vel recentiores. Quamobrem post Isaacum Habertum ad Pontif. Græc. p. 164. & Natalem Alexandrum Synops. Sæc. I. c. XI. Art. I. existimationi suæ bene consuluit Richardus Simonius, homo ex Critica V. T. Parisiis Vulcano consecrata satis notus, qui nunc *Sieur de Simonville* vocari vult, in Supplemento ad R. Leonis Mutinensis libellum de Ceremoniis & Ritibus Iudæorum, vti tradunt Acta Eruditorum Lipsiensium Kalendis Aprilis huius anni publicata pag. 137. 138. quando Liturgias tum caterorum Apostolorum tum in primis Iacobi nomine falso insigniri iudicavit. Quod hoc ipso argumento de Symbolo in Liturgiis dicendo euinci potest. Etenim non modo ex Reformatis Ioan. Hoornbeek lib. I. Miscellan. cap. XIIX. pag. 553. & Io. Casp. Suicerus To. II. Thefauri Eccles. pag. 1097 1098. sed etiam ex Pontificiis Cardinalis Bona Lib. II. Rer. Liturg. c. IIX. §. 2. & Emanuel a Schelstrate Concil. Antioch. Can. II. cap. 6. §. 6. fatentur, *Symbolum fidei primis sæculis decantatum non fuisse post Euangelium, sed hoc recentius Liturgia additum esse.* Noueris autem, ea de alio Symbolo non intelligi, quam de Nicæno cum additionibus in Concilio CPrano factis: illud enim, non aliud, volunt omnia veterum scriptorum de Symbolo in Liturgiis dicendo loca. Vnde clarissime adparet, ante sextum sæculum (quo primum iste mos in Ecclesia tam Orientali quam Occidentali receptus est) Liturgiam Iacobi non fuisse compositam, in qua Symboli recitatio præcipitur. Non igitur temere fides adhibenda Alexandro ex vsu Trisagii in hac Liturgia coniicienti *ipsam fuisse concinnatam tempore Felicit III. Pontif. Maximi, qui vixit anno Christi 480. quanquam Trisagii origo ad Concilii Chalcedonen-*

sis tempora, id est, ad annum CCCCII. videatur esse reuocanda.
 doctissimo Auctori Dissertationis de Trisagii Origine cap. II,
 quam sententiam pridem proposuerat Iacobus Eueillon de
 Process. Ecclesiast. cap. IV. Quare mirari par est Schellstra-
 tium, quando recentiorum esse illum Symboli vsum diserte
 confitetur: attamen cap. VI. consensum Alexandro quoad
^{robelaw} Liturgiæ præbendum suspendit: non minus ac Allatum,
 Dissert. I. de Libris Eccles. Græc. p. 17. haud obscure dubitan-
 tem, an Procli Patriarchæ CPrano sit tractatus *de traditione di-
 uina Liturgiæ*: sed in Epistola illa ad Nihusium sine vlla dubi-
 tatione eundem admittentem, cuius sententiæ falsitatem se-
 demonstraturum promisit vir doctus proxime citatus, Dis-
 sert. de Trisag. cap. I. Nec sibi constat Vsserius, quando pag.
 16. sq. præclare ostendens, quo tempore Symbolum Nicænum,
 prout in Concilio CPrano expositum est, in Liturgiis adhiberi
 consueuerit, nō animadvertit, idem intelligi in Liturgia Iaco-
 bi, quæ non alio sensu Symbolum dici præcipit, quam ceteræ
 Liturgiæ, siue Pseudepigraphæ, siue nomina suorum auctorum
 recte præferentes.

XVIII. Alii cum B. Dorscheo ipso *i. seculo post Christum*
natum illius collectionis articuloꝝ aliqua vestigia esse dicunt,
 prouocantq; ad Ignatii Epistolam ad Magnesium pag. 59. edit. *Ve-*
*delii, qui primo articulo prætermisso fere totum secundū com-
 muret.* Verū quod pace summorum virorum dictum sit, hoc ar-
 gumento vti nolim: verba enim ista desumpta sunt ex interpo-
 lata Ignatianarum editione, quum in puriori Vossii & Vsserii
 hæc tantum legantur pag. 36. edit. Londin. *ἀπὸ πεπληρωφο-*
ρεῖα δὲ ἐν τῇ γενήσει, καὶ τῷ πάθει, καὶ τῇ ἀναστάσει τῇ γενομένῃ ἐν καιρῷ τῆς
ἡγεμονίας ποντικῆς πιλᾶτος, περὶ δὲ τὰ ἀληθῆς καὶ θεββαίου ἐπὶ Ἰησοῦ χριστοῦ
τῆς ἐλπίδος ἡμῶν. Nec quenquam eruditorum latet, quam in-
 firmis pedibus nitatur omnis Ignatianarum *γενσιότης*, tot hac-
 tenus telis a summis in his literis viris impugnata. Pari incer-
 titudine laborant, qui Polycarpi ad Philippenfes epistola
 nituntur, de qua magnæ auctoritatis Viri non immerito dubi-
 tant. Rem omnem exponit B. Dorscheus in citato Collegio
 apud Zimmerm. *Menſe VI. cap. I. Polycarpi Epistola ad Philip-*
penſes

*præterquam quod ne attingat quidem Symbolum, ut adeo constā-
re nequeat, quem articulum receperit vel non receperit, suppositi-
tia est, nec Maiestati Spiritus, quam passim Historia Ecclesia-
stica in Polycarpo fuisse tradit, respondet, uti notat Riuetus Crit.
S. L. II. c. 3.*

XIX. Denique non est prætereunda Græcorum & Latinorum de Symbolo Apostolico disceptatio, in Concilio Florentino per Iulianum Cardinalem & Marcum Ephesium, quorum illum Latinorum, hunc Græcorum os merito dixeris, agitata, quam Syluester Sguropulus Sect. VI. c. VI. Historiæ Concilii illius proposuit. Postquam enim is recensuisset Iuliani sermones de Symbolo ab Apostolis in Synodo congregatis edito, subiicit de Ephesio: *ὡς ἐν τῆς συνόδου τῶν ἀποστόλων, καὶ συμβόλου αὐτῶν εἶπεν, ὅτι ἡμεῖς ἅτε ἔχομεν, ἅτε εἶδομεν σύμβολον τῶν ἀποστόλων* &c. Ex qua Græcorum opinione satis patet, quid tribuendum sit Petri Lambecii obseruationi de Codice Græco Theologico CCL. Bibliothecæ Cæsareæ, Libro V. Commentariorum pag. 151. 152. in quo post alia contineatur *Symbolum Sanctorum Apostolorum diuisum in duodecim sententias, quarum unicuique in margine adpositum est nomē Apostoli, qui illam Symbolo contulit. Ordo autem Sanctorum Apostolorum est ibi talis; Petrus, Andreas, Iacobus Maior, Ioannes, Thomas, Iacobus Minor, Philippus, Bartholomæus, Simon, Thaddæus, Matthias.*

XX. Hactenus recensuimus varias Symbolorum formas, quæ tam in Orientis quam Occidentis Ecclesiis usitata fuerunt, vidimusque nullam vulgari Apostolico magis conuenire, quam breuius Romanæ Ecclesiæ Symbolum, quod Rufinus cum Orientali & Aquileiensi contulit & Vsserius edidit. Quæ res uti sententiam clarissimorum virorum de Romana Ecclesia Symboli conditricæ adprime confirmat, ita suadet, ut porro inquiramus, an coniectura possumus adsequi, quo tempore in hodiernam formam redactum sit; id enim a nemine Veterū memoriæ proditum legim⁹. Vsserius ex Psalterio Græco & Romano, Latinis utroq; literis descripto, Symbolum hoc exhibuit, nouis additamentis characteris alio genere discriminatis. Vnde colligimus, Gregorii Magni ætate, qui circa confinia

ſæculi VI. & VII. vixit, Symbolum Apoſtol. ea forma & ſerie,
qua hodiernum vtimur, in Eccleſia Romana locum habuiſſe.
Nam Pſalterium hoc *Papa Gregorii* fuiſſe præfert titulus, ob-
ſeruante Vſſerio, quod pariter teſtatur Tho. Iameſius Lib. I.
Eclogæ Oxonio-Cantabrigienſis pag. 83. *Pſalterium Latino-*
græcum. Græcum reſpondet Latino e regione poſitum, & ſcriptum
eſt Romanis characteribus. Notatur ex quodam vetere, fuiſſe
Pſalterium Gregorii. Nec obſtant, quæ addit Vſſerius, *ſcriptu-*
ram auo Gregorii longe eſſe poſtèriorem. Etenim præterquam
quod antiquum fidei Symbolum Latino-Gothicis in Codice illo
membranaceo depictum literis reperiatur, referente *Wetſtenio*
Ioan. Rodolfo Wetſtenio Orat. V. de Lingua Græcæ pronunc.
pag. 118. 119. illum vero ſcribendi modum Gregorii temporibus
adprime conuenire ex Animaduerſionibus Leonis Allatii
in Antiquitatum Etruſcarum fragmenta aliorumque Anti-
quariorum obſeruationibus conſtet: certe ipſe Vſſerius ger-
manæ antiquitatis teſtimonium Pſalterio illi præbuit in Epi-
ſtola ad Voſſium eidem Diatribæ præfixa, quod *Gregorii I.*
tempore non fuiſſe recentius tum ex antiquo pictura genere collig-
itur, tum ex literarum forma graduiſcula. Quæ & ea de cauſſa
notanda ſunt, quoniam a nonnullis ſolet hic Codex allegari
in controuerſia de Symbolo Athanaſiano, quippe quod in eo-
dem exiſtare refert Vſſerius. Verum ut non attingam, ſub *fidei*
Catholica titulo Symbolū hoc in Mſto exhiberi, non expreſſe
addito Athanaſii nomine: opponi ſaltē poteſt opinioni de Atha-
naſiano Symbolo Voſſianæ, quod fecerunt Vſſerius & le Coi-
nte, neutiquam vero Quenellianæ, quam ſequitur Alexander.

XXI. Vt cunque autem ſe habeat Codicis iſtius antiqui-
tas, ante Gregorium Magnum Symbolum Apoſtolicum ſerie
hodierna plene perfecteque adhibitum fuiſſe ex antiquiſſi-
ma eius verſione Francica ſupra adlegata colligitur. Etenim
Francos tranſrhenanos ſive Orientales ſæculo ſexto cura Clo-
thildis, quæ Clodoueo Magno An. ſii. mortuo nupſit, cœ-
piſſe conuerti, ex Gregorio Turonenſi, aliisque nos docuit
Celeberr. Schurzſchleifchius in Diatriba citata, Quiſ autem
ignorat veterem catechizandi rationem, qua fidei confefſio
Sym-

Wil. S. 13.

Symbolo comprehensa Catechumenis primum exponebatur? Traditum igitur fuit Germanis Symbolum in linguam eorum conuersum: nec quenquam dubitaturum arbitror, quin id ipsum, quod antea citauimus, a catechetis explicatum maioribus nostris fuerit, vti vel conuenientia cum stylo illis temporibus vsitato docet. Hoc igitur sensu libenter admittimus verba Boxhornii eodem loco citata, quod *hæc Francorum confessio tunc scripta sit, quum Germania nostra nationibus Evangelica & Apostolica doctrina primum traderetur.* Constat vero aliunde, primos Francorum Doctores Ecclesiæ Romanæ, a qua fuerant emissi, ritus adeoque & symbolum conuertendis instillasse. Quare nemo negauerit, sæculo sexto hodiernum symboli Apostolici ordinem obtinuisse. Imo eandem sæculo quinto perfecte extitisse prima fronte colligere quis posset ex Leonis Magni Epistola XIII. ad Pulcheriam Augustam, vbi hæc leguntur: *Siquidem ipsius catholici Symboli breuis & perfecta confessio, quæ duodecim Apostolorum totidem est signata sententiis, tam instructa sit munitione cælesti, ut omnes hereticorum opiniones solo ipsius possint gladio detruncari.* Verba hæc in primis vrget Lambecius, nec omittunt Alexander & ceteri Symboli patroni. Non autem scrupulosius inculcabo *uoluntas* suspicionem, quæ in mentem mihi venit euoluenti octauam decimam Leonis epistolam, vbi eadem quæ in decima tertia reperiuntur contenta; sed hæc periodus plane omittitur: vt ferme cogitarim, octauam decimam a Leonis manu esse, sed priorem ab interpolatore aliquo auctam, eique hanc in primis laciniam adsutam. Cogitet ea de re studiosus Lector. Ego interim vt germana Leonis illa admittam verba, quum neminem *etiam* ynnuicentes eorundem dubitantem hæcenus viderim, & concedam Leonem subinnuere traditionem, quæ postea ab omnibus Occidentalis Ecclesiæ scriptoribus suscepta est, ac si vnusquisq; Apostolorum symbolam suam ad Symbolum perficiendum contulerit; sed Leonem intellexisse auctius hodiernumq; Apostol. Symbolum prorsus nego, & neminem non mihi accessurum credo, qui hanc Vigilii Thapensis paullo post superacitata verba epistolæ Leonis defensionem perpenderit,
& cum

& cum breuiori Romanæ Ecclesiæ Symbolo contulerit; Sed
 & hoc quoq; mirandum est, cur non simili dementia reprehendit,
 (Eutycthis Iectator) quod ait (Leo) Qui natus est de Spiritu
 Sancto ex Maria virgine, quando hoc verbum Nicæna Synodus
 non posuit, & vt illi placet, hoc solum profiteri debemus, quod ibi
 scriptum inuenerimus. Equidem dubium non est, quin Leo,
 in Orthodoxæ fidei professione declaranda respexerit ad Symbolum,
 in quod omnes baptizabantur. At istius ætate aliud in Ecclesia Ro-
 mana non obtinebat, quam breuius supra ex Vsserio transcriptum,
 vtpote cui inserta expresse reperiuntur, quæ tanquam a Leone in fidei
 confessione prolata laudat defenditque Vigilius. Verum in auctiori
 hodiernoque Symbolo aliter legimus: *Qui conceptus est de Spiritu Sancto,
 natus ex Maria virgine.* Ex quibus manifestum est, Lambecium, Alexan-
 drum, eorumq; sectatores frustra Leonis consensum sibi polliceri, Cer-
 te traditio Leoni commemorata, non minus antiquo & breuiori, quam
 hodierno & auctiori Symbolo adplicari potest, vt ex collatione Ru-
 fini quilibet deprehendet: videturque a scriptoribus sequiorum tem-
 porum nostro accommodata & vt maioris veritatis speciem haberet
 ipsi Augustino supposita, prout ex Alexandro antea obseruauimus,
 cui iungendus Io. Forbescius Instruct. Histor. Theol. Lib. x. c. 1. eandemq;
 ante octingentos annos apud Germanos nostros receptam fuisse li-
 quet ex Psalterio Notkeri, monachi S. Galli, qui sæculo post Christum
 natum decimo extremis Ottonis Magni temporibus vixit, & antea ci-
 tatus est. Stat itaque sententia, Symbolum vulgare Apostolicum & o-
 riginem & perfectionem suam debere Ecclesiæ Romanæ, inque
 ea sæculo sexto plene existisse.

Historias prodest *Sacras* iunxisse *Profanis*:
 Volvis hinc rectè, quam decet, Historiam,
 Gratulor hos ausus! Ita pergito *Techtentine*,
 Et fies *Patriæ* gloria magna *Tue*.

ABR. CALOVIUS, D.

Symbola quæ dederint *Nostri* tyronibus olim
 Militiæ sacræ, versus vtramque plagam;
 Exponis doctè: nunc prælia publica miscens,
 Ast illæsa manent *symbola* amicitia.
 Sedulus & constans si pergas tramite ccepto,
 Olim, crede mihi, *Symbola* honoris habes.

Lubens meritoque fac.

PRÆSES.

Nur ist die etle Frucht / die recht nach Rosen schmacket /
 Von Noth mitgebracht / auff Wittenberg gestrecket /
 und zwar bey rauher Luft; doch giebt Sie reichen Lohn
 Dem / der Sie wol verpflegt / versteh die Ehren Cron.
 So wehrter Ehdaner ist Sein Vorlas hoch zu preisen /
 Das Er nach Schweiß und Fleiß nun rühmlich wil erweisen /
 Wie hoch Er kommen ist in Seinem Tugend Lauff /
 Wenn Er der weisen Welt löst einen Knoten auff
 Den mancher frech zereißt / auch viele nur verwirren;
 Damit nun keiner midg hinführo ärzer irren /
 Setzt Er den rechten Sag von Apostolischer Lehr.
 Gott laß Ihm dieses seyn ein Anfang Seiner Ehr.

Dieses geringe setze auff teutsches Begehren aus teutschem
 Gemüth ein Nieberteutscher Freund und Landsmann
 dem Herren Respondenti zu rühmlichen Ehren.

M. Joann. Pasch. von Kaseburg.

Mota Viris Doctis est disceptatio quondam,
 Quae durat usq; ad hunc diem:
 Illud Apostolicum, quod dicitur Symbolon, annona
 Consecerint Apostoli?
 Etuis ex variis rationibus, optime AMICE,
 Probabilissimas, quibus
 Optima defendi possit sententia, magno
 Ausu refellis ceteras.
 Sedulitatis opus commendat teque tuumq;
 Studium Patronis Optimis.

Apposuit

Johannes Gerhardus Wabst / Rostochio Meklenb.
 SS.Theol.Stud.

Fingere sermonem, tardos componere gressus,
 Incautos vultu fallere res facilis.
 Hoc opus hic labor est causam defendere. Tentias,
 Efficies, cur Te lausq; decusq; manent.

Gratulab. adjecit

M. Johannes Albrichius, Cor. Transylv.

Natta secta minus nec SYMBOLA lecta Nepotum
 Cum Cera & facibus dulcis AMICE placet:
 Sed TIBI lecta placet, quam dum bis fena Virum vis
 Praetulit, & facri SYMBOLA kata Chori,
 Hoc inquam, officium est, haec nunc TUA cura juvabit,
 Quod sistunt oculis Lemmata docta probè.
Assurgo votis: gratantia SYMBOLA solvo,
 Erectos ausus prospera Fata beent.

Imq; festina licet opella, extudit

M. Theodorus Horn / Rugianus.

Viel Glück zu diesem Werck / in dem du wilt erweisen /
Vielwehrter Hertzens- Freund / und tapffer zeigen an /
Was nie ermüdeter Fleiß vor Nutzen bringen kan.

Ich muß vor andre dich in diesem fall hoch preisen.
Der Himmel sey dir hold / und laß dein dil putiren
Zu einem höhern Thum ein guter Anfang seyn ;
Wenn der Apostel Lehr du recht wirst haben ein
Daß du viel tausend mögst durch die zum Himmel führen.

Dieses wenige setze aus wolltmeinendem Herten seinem
werthen Freunde als zu stäten Andencken auff

Georg Pasch / von Danzig.

Lange Finsternis der Sonnen Licht bedeket /
Verbleibt der edle Schein derselben ganz verdeckt ;

Allein so bald die Luft von Wolcken wird bereit /

So ist das Licht der Welt mit vollem Glanz bereit :

Muß nicht die Finsternis der Sinnen gänzlich weichen /

So bald ein Tugend-Muth die Künste kan erweichen ?

Gewis es bricht mit Macht und großem Ruhm hervor /
und steigt in kurzer Zeit nach Adlers- Art empor.

Nun / werth- geschätzter Freund / sein eifriges Bemühen

fängt schon mit vollem Glanz und Ehren an zublihen.

Der Himmel segne selbst die erste Weißheits- Frucht

Und gebe ihm nach Wunsch / was Er bisher gesucht !

Dieses setze glückwünschend seinem
Herren Landsmann

Christianus Haker / von Schwerin auß Mecklenb.

Med. Stud.

Ishero hat sein Fleiß / mein Wehrteiter / getrieben /
Dasselbe was gehört zu recht beliebtem Grund /

Nun wil auch sein Gemüch / sich in den Sachen üben /

Dadurch Gelehrsamkeit / wird in Exempeln kund.

Er hat durch bitter müß bisher die Bahn gebrochen /

Darauf Er gehet iht / in voller Fruchtbarkeit /

Er selber hat Ihm schon vor langer Zeit versprochen /

Was Ihm iht Ruhm erwirbet zu recht bequemer Zeit.

Fahrt fort / Herr Techenin, dem grossen Gott zu Ehren /

Erfüllt der Eltern Wunsch / die schon den Weg gebähnt /

Leunt euer Vaterland an Fruchtbarkeit vernehren /

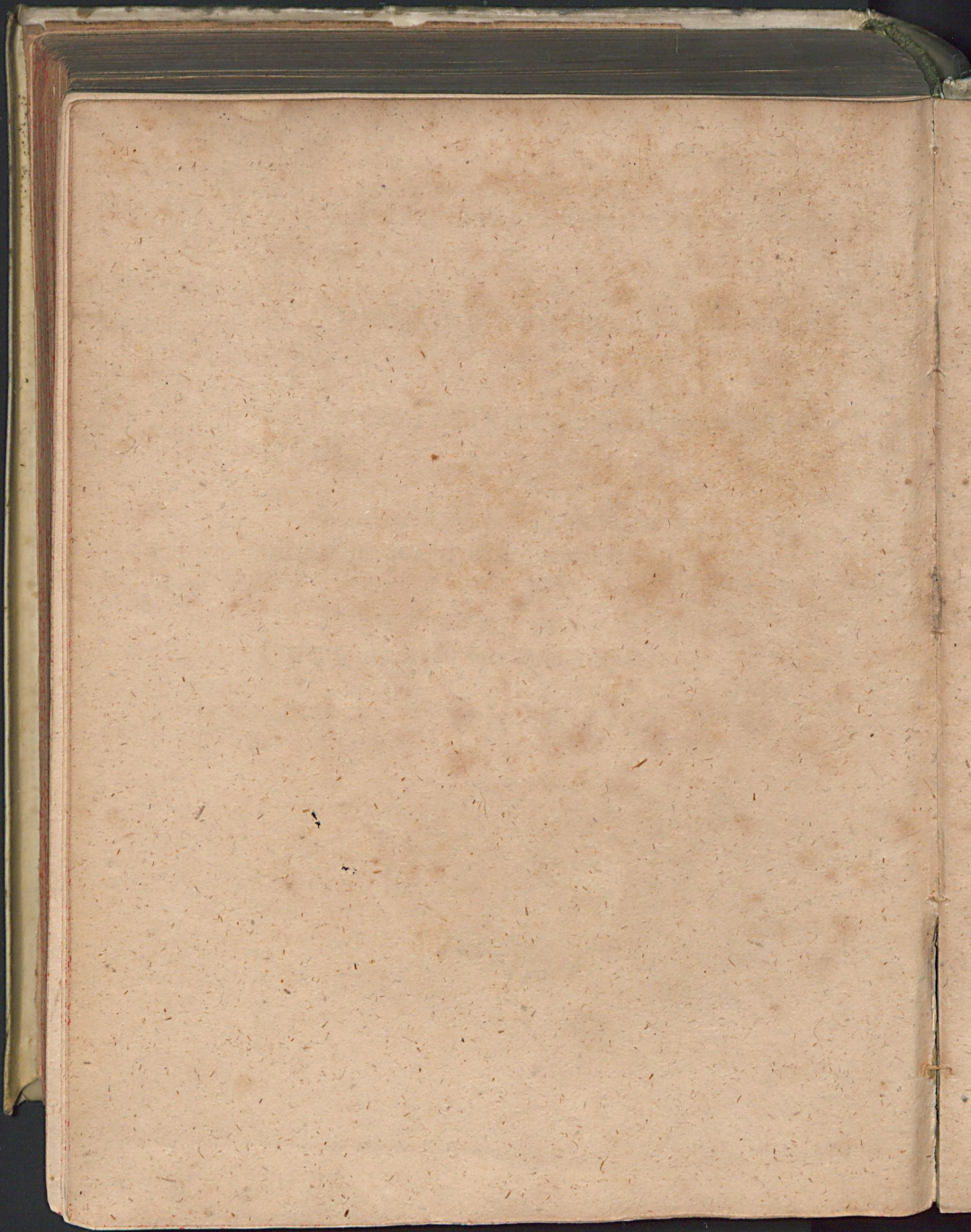
Das sich ganz emsiglich nach Euren Früchten sehn.

J.F. Löper, Stargard: Pom:

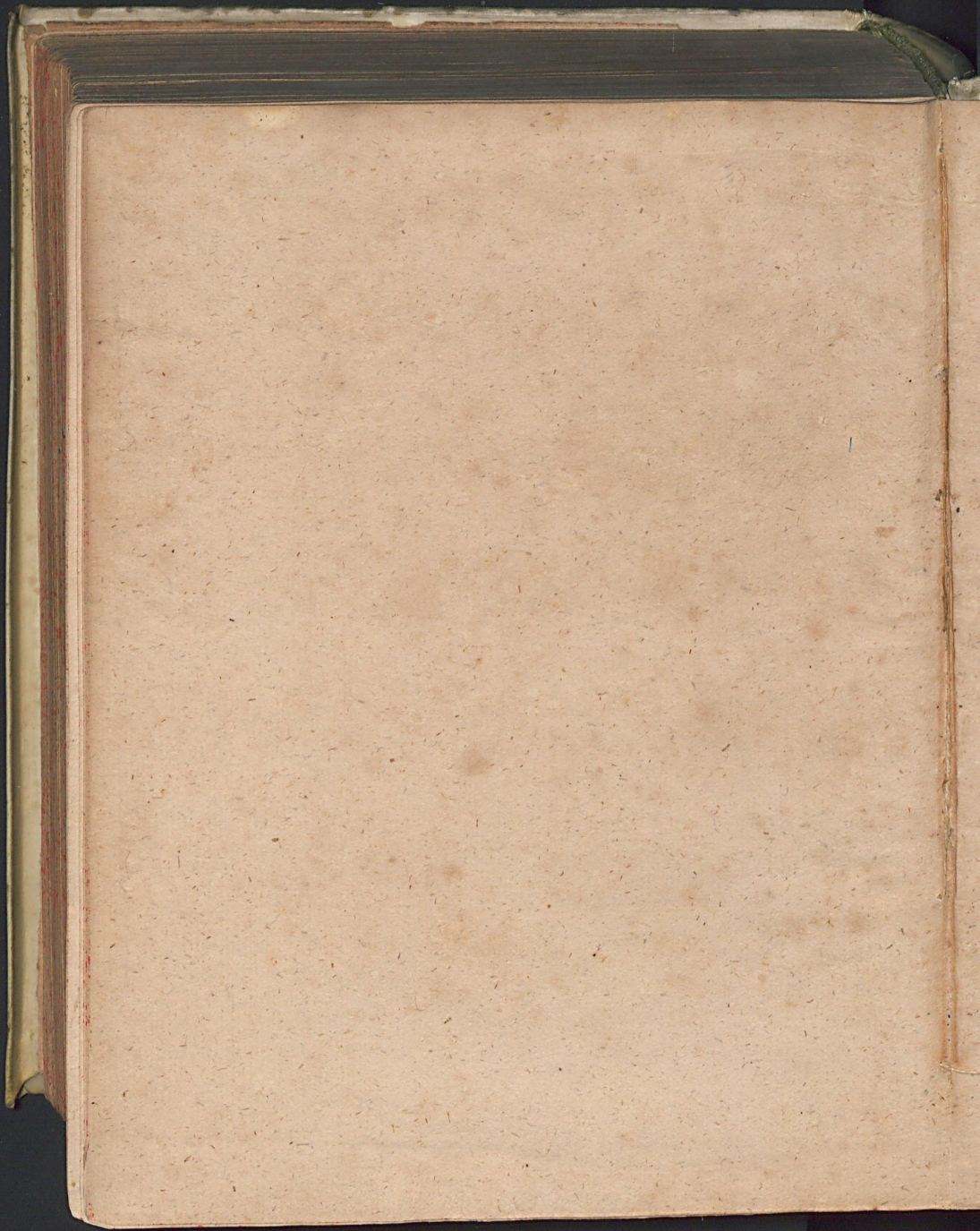

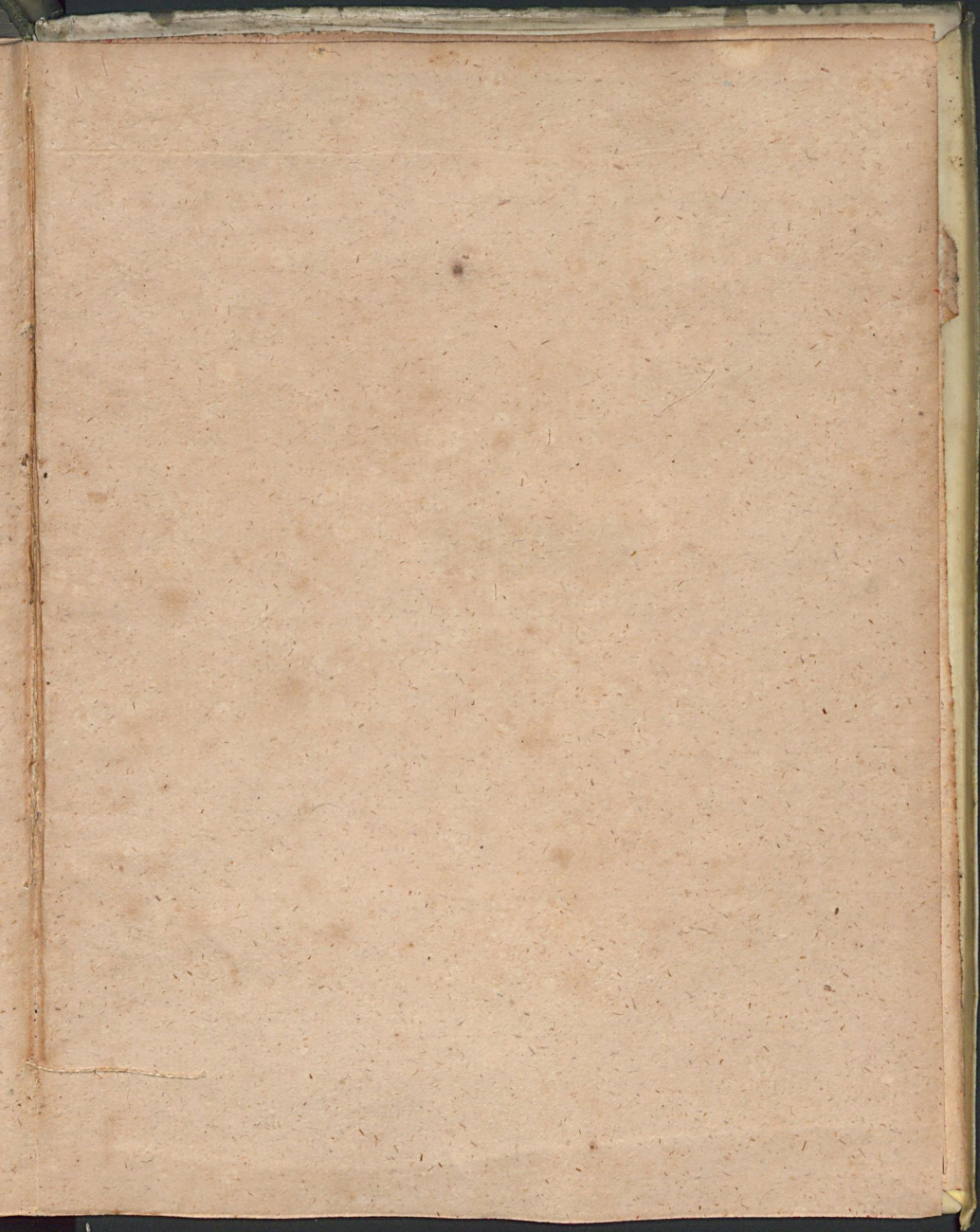

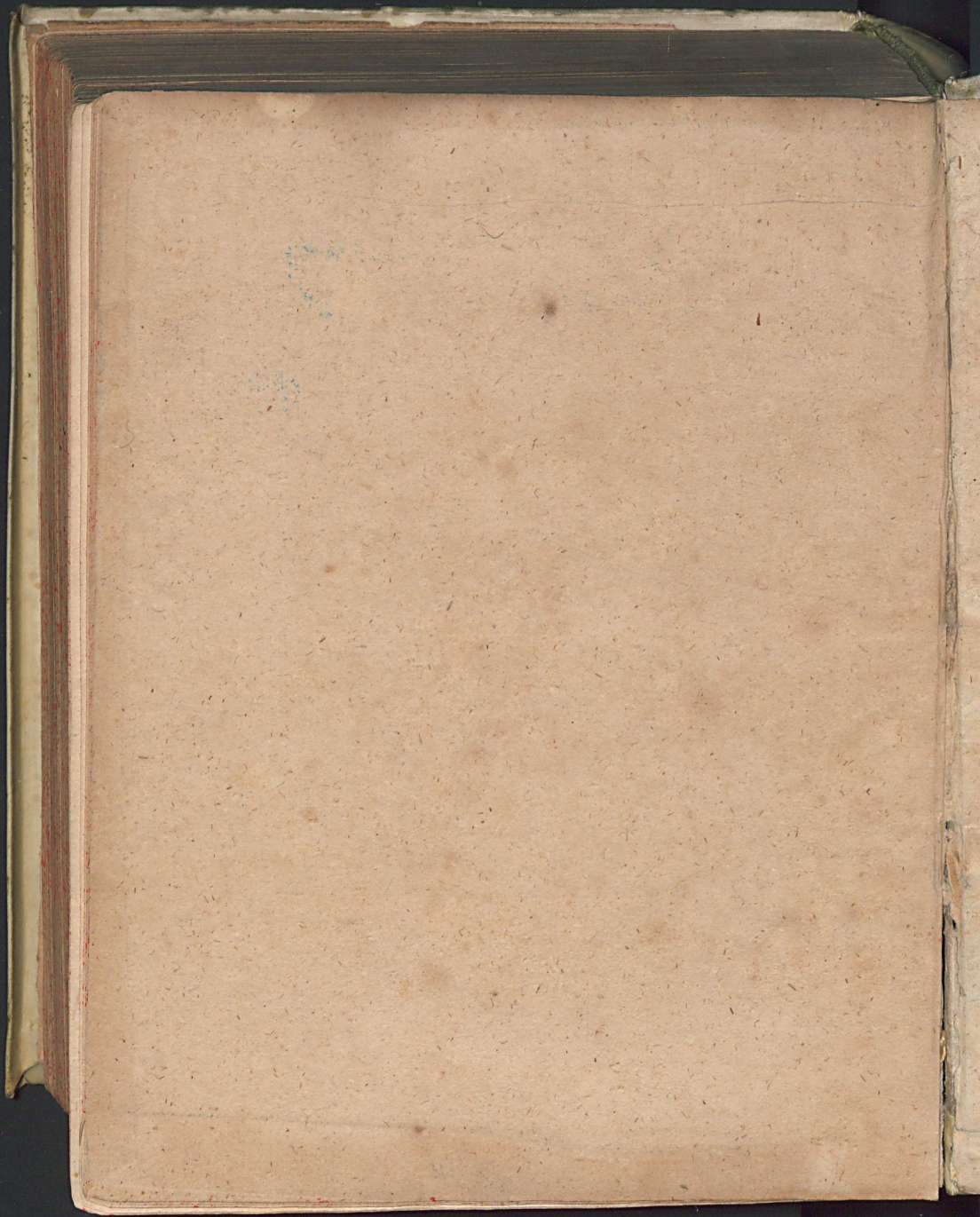

Na 1080.

8

ULB Halle

3

002 106 361

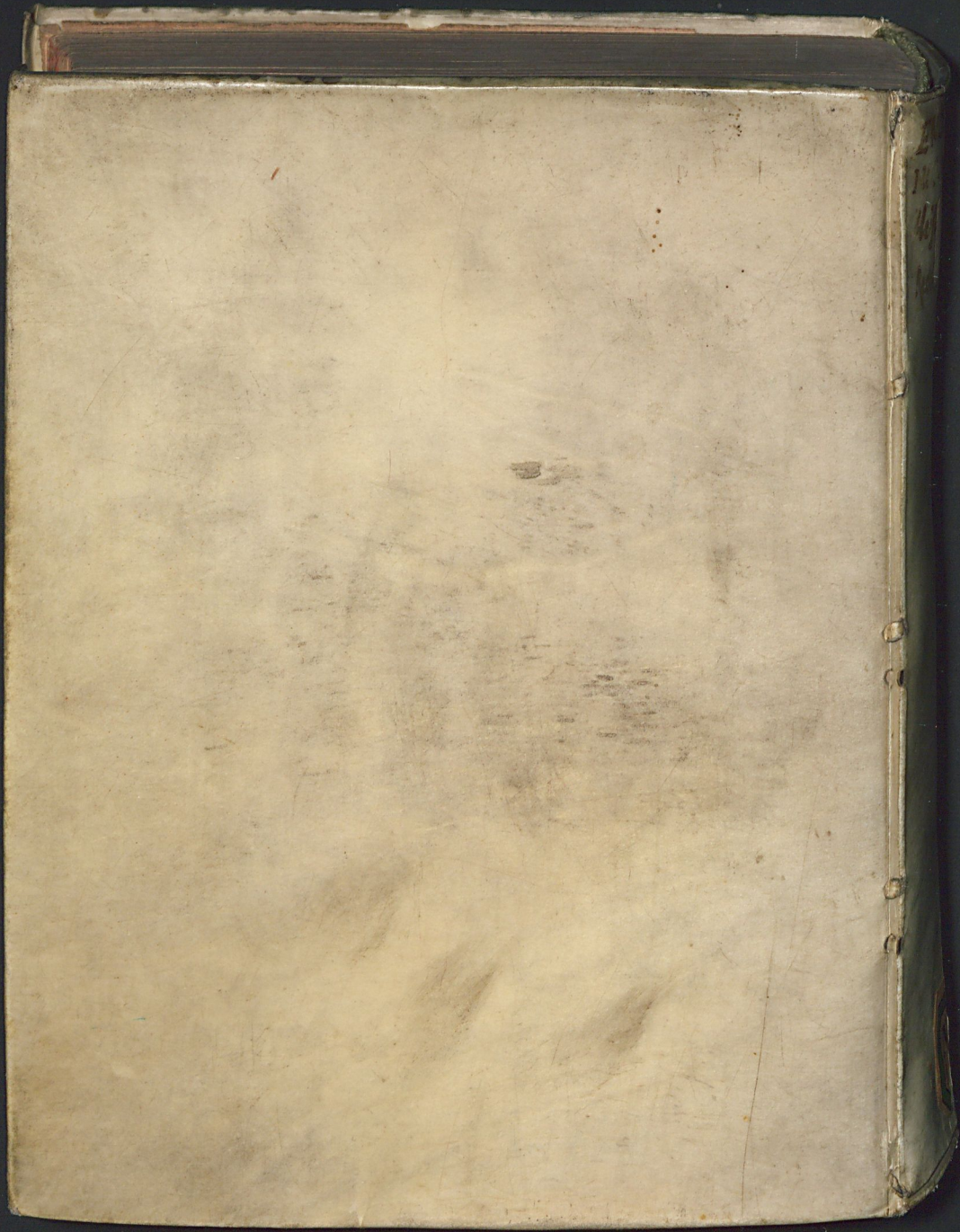

TA-506
(S. 3. Aufl.)

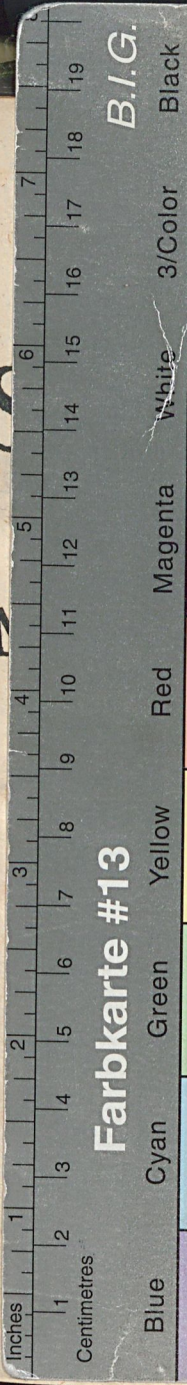
V. 17 m. 5

Farbkarte #13

B.I.G.

Inches
Centimetres

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

2

B. V.

DE

BOLO

OLICO,

SIDE

MO ERNESTO

ZELIO,

soph. Adjuncto,

disputabit

TECHENTIN,

o-Meklenburg.

decembr. c1o 1oc XXXIII.

DRIO MAIORI.

ENBERGÆ,

RÜNINGIANÆ,

ANDREAS Wall.

3.

